

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտերձագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած մեդիայով կամ կոդով
մեջբերել կամ օգտագործել առկա նյութը առերժեյուն համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԼԱԻԱԳՈՅՆ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ ԱՅԼ

ՀԱՏԸՆՏԻՐ ԿՏՈՐՆԵՐ

ԳՐԵՑ

ՖՐԷՆՔ ՔՐԷՅՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Ն. Ս. ՊԱԼԵՕԶԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՆԻՒ ԵՕՐԳ, Ն. Ե.

1923

ՅԱՆԿ ՆԻԻԹՈՅ

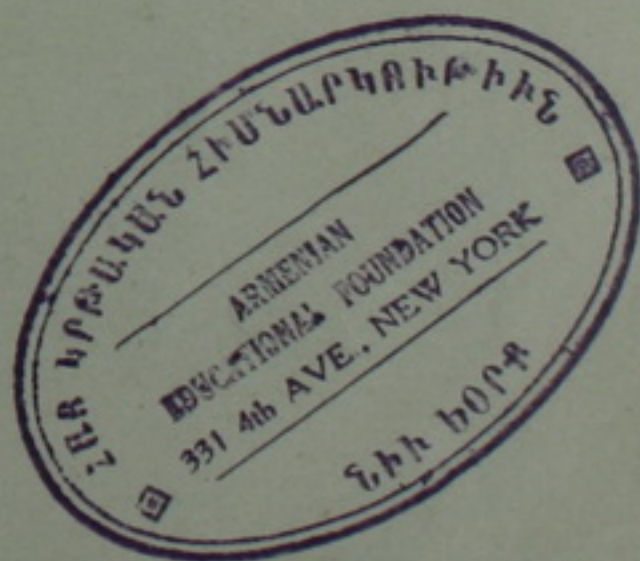
Երկու հօսք	-	-	-	-	-	5
Ֆրէնիք Բրէյն՝ Հրապարակագիրը					-	9
Հաւագոյն Յաղթութիւնը			-	-	-	13
Հանելի եղիր	-	-	-	-	-	16
Մեծ Մարդը	-	-	-	-	-	18
Մոռցիր	-	-	-	-	-	21
Թշնամին	-	-	-	-	-	24
Ճշմարիտ Ազնուականութիւնը			-	-	-	27
Ճշմարիտ Ամերիկացին			-	-	-	29
Դուրսը	-	-	-	-	-	32
Նոր Ազնուականութիւնը			-	-	-	35
Ճշմարիտ Մարդը	-	-	-	-	-	37
Դասակիւնները	-	-	-	-	-	41
Քաջութիւն Պէտք է		-	-	-	-	45
Դաստիարակութեան մը Արժէքը				-	-	48
Ինչպէ՛ս Ապրիլ Հարիւր տարի				-	-	51
Մեծագոյն Թշնամին	-	-	-	-	-	55
Գլուխդ վեր բռնէ	-	-	-	-	-	58
Ինչպէ՛ս Պահել Բարեկամութիւնը				-	-	61
Վարուելակերպ	-	-	-	-	-	64
Կառավարութեան մէջ Բարեփոխութեան Պէտքը	-	-	-	-	-	66

ՎՐԻՊԱԿ. — Զրդ էջի երկրորդ պարբերութեան վերջի երկու տողերը կարդալ այսպէս. —

*Ղուլթեամբ վարելէ ետքը, 1909-ին հրաժարելով
նետուած է լրագրութեան ասպարէզը:*

111 6 Apr

ԼԱԻԱԳՈՅՆ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆԸ

COPYRIGHT BY
FRANK CRANE
NEW YORK, N. Y.

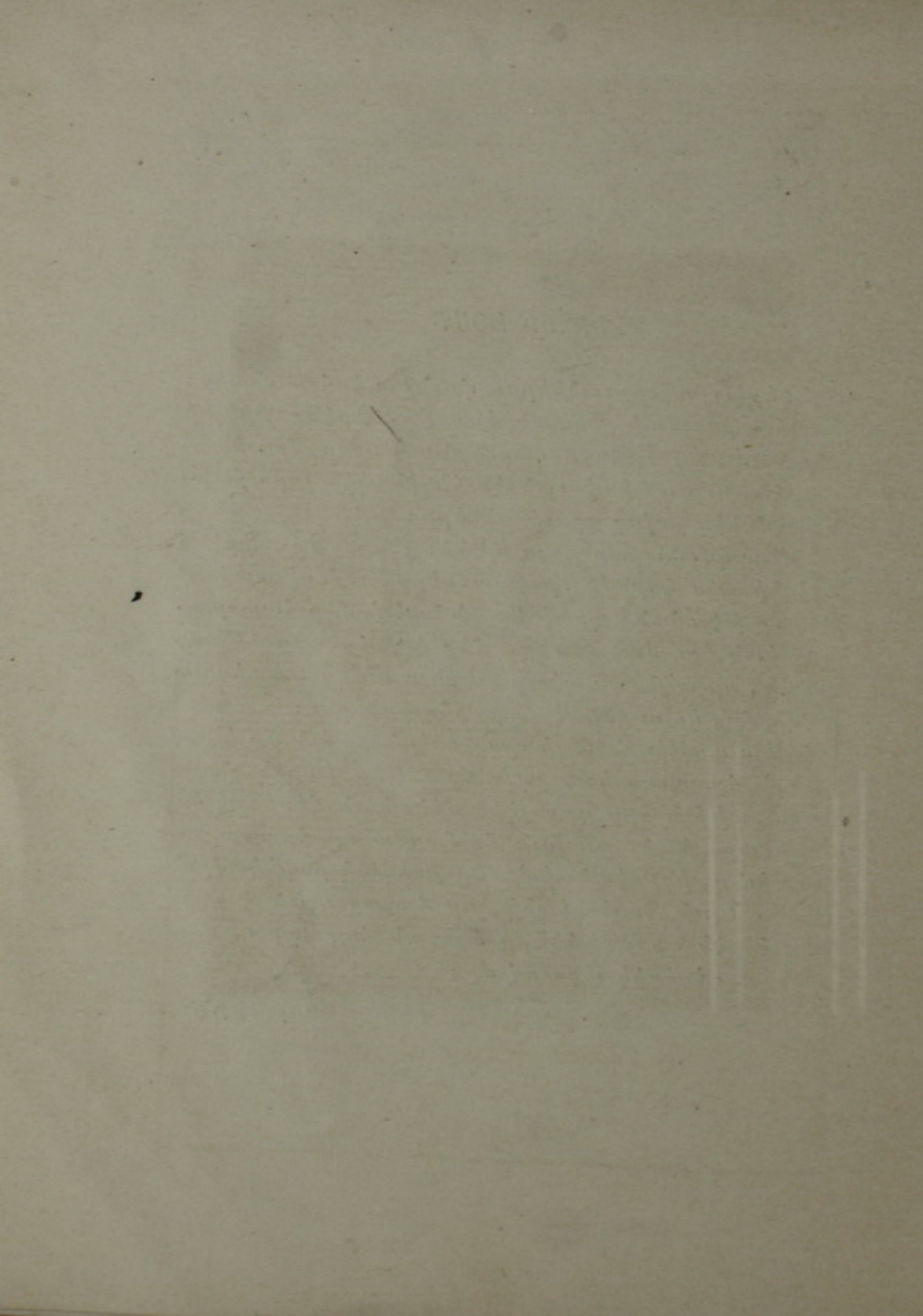
ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

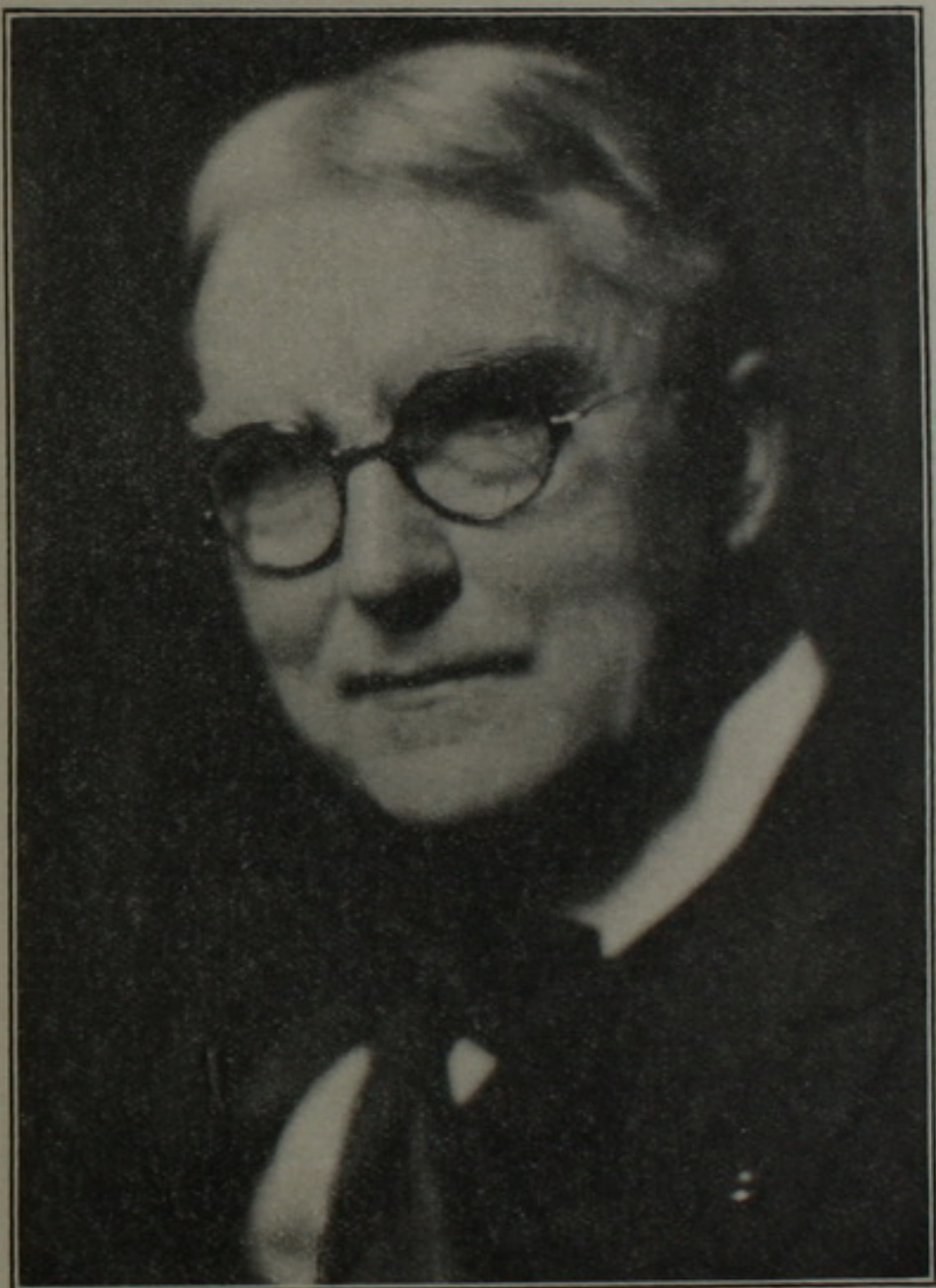
Ներկայս յօդուածներու փունջ մ'է հատընտիր :
Զանոնք խնամով ընտրած ենք Տք. Ֆրէնք Քրէյնի
Four-minute Essays անուն 10 հատոր մատենա-
շարքէն, ուր ամփոփուած են հեղինակին չորս հար-
իւր ամէնէն յաջող գրութիւնները :

Թարգմանաբար լոյս կ'ընծայենք Տք. Ֆրէնք
Քրէյնի այս կորովի պատգամները, այն վստահու-
թեամբ թէ անոնք պիտի խօսին նաեւ՝ մեր հասարա-
կութեան, ու մանաւա՛նդ մեր երիտասարդութեան
սրտին, որ ա՛յնքան պէտք ունին առողջ լաւատեսու-
թեան մը, եւ գործնական խորհուրդներու :

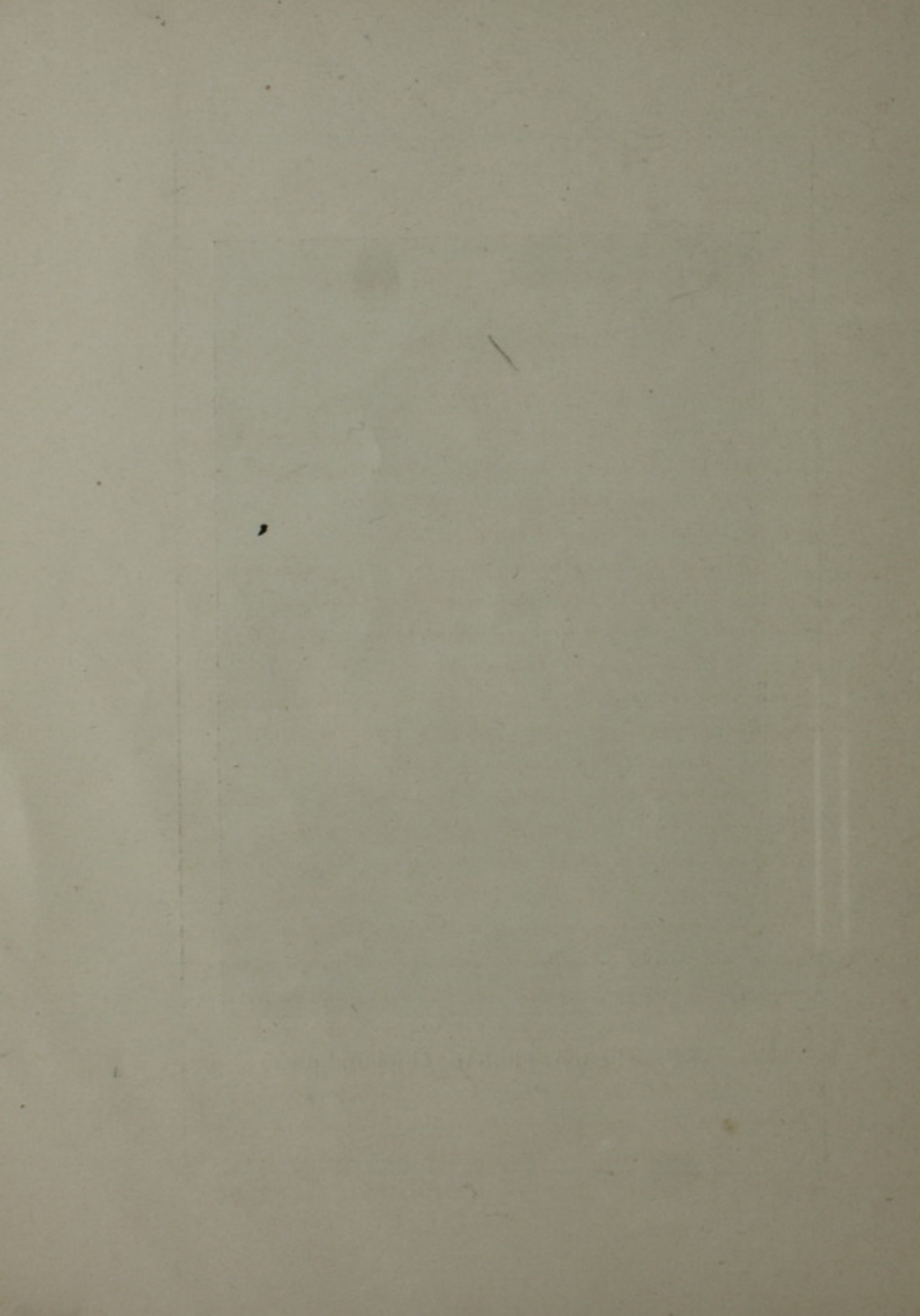
Այս առթիւ հաճելի պարտականութիւն մը կ'ըզ-
գանք՝ հրապարակաւ յայտնելու մեր խորին շնոր-
հակալութիւնները գրքոյկիս մեծանուն հեղինակին՝
մեզի արտօնած ըլլալուն համար անոր հրատարա-
կութիւնը, ինչպէս նաեւ՝ մեր յարգելի բարեկամին՝
Բրոֆ. Նշան Պալեօղեանի, որ հայացուցած է սոյն
անգլիերէն գրութիւնները այնքան հարազատ, մա-
քուր ու գեղեցիկ լեզուով մը :

ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Տ.Ք. ԽԱՇԱՏՐՅԱՆ, ՀԵՂԻՆԱԿԵՐ

ՖՐԷՆՔ ՔՐԷՅՆ՝ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳԻՐԸ

(Անցողակի նօթեր)

Միացեալ Նահանգաց մեծ զաւակներէն շատերուն պէս՝ ան ունեցած է անշուք ծագում մը: Ծնած է Ըրպանա՝ Իլլինոյ, եւ անկէ տեղափոխուած՝ նոյն նահանգի մայրաքաղաքը, Սփրինկֆիլտ, հոն ապրելով իր երիտասարդութեան շրջանը:

Եկեղեցականութեան համար պատրաստուած ըլլալով՝ տարիներով քարոզած է Շիքակոյի, ինչպէս նաեւ՝ Արեւելեան Նահանգներու եկեղեցիներուն մէջ, ու յետոյ Ուստըրի Եունիըն եկեղեցին, որուն հովուութիւնը Տք. Քրէյն եօթը տարի յաջողութեամբ վարելէ ետքը, 1909ին հրաժարելով ուած է լրագրութեան ասպարէզը:

Տասնեակ մը տարի առաջ անոր ծանօթներու շրջանակը սեղմ էր, հազիւ կը ճանչցուէր ան, եւ այն ալ՝ իբրեւ ոչ այնքան արտասովոր կարողութիւններով օժտուած եկեղեցական-հրապարակագիր մը: Սակայն՝ կարճ ժամանակի մը միջոցին, Տք. Ֆրէնք Քրէյն դարձած է օրուան ամենէն հետաքրքրական հրապարակագիրը, որուն գրչէն ցայտող գաղափարի կայծերը կ'ասպատակեն լրագրական աշխարհի միջազգային սահմանները: Այժմ ան կը վարէ Current Opinion ամսաթերթի խմբագրութիւնը, ու միանգամայն՝ իբր խմբագիր՝ կ'աշխատակցի Associated Newspaperի, syndicate մը, որ կը պարունակէ աւելի քան յիսուն օրաթերթեր — ինչպէս՝

Նիւ Եօրֆ Կլօպ, Պօսթոն Կլօպ, Շիֆալօ Տէյլի Նիւզ,
Ֆիլատէլֆիա Պուլըքին, Օմահա Ուըրլտ-Հէրըլտ,
եւ այլն: Ասոնցմէ զատ Տք. Քրէյն կ'երեւի Մ. Նա-
հանգաց առաջնակարգ բազմաթիւ պարբերական-
ներու մէջ:

Օրագրողի ու հրատարակադրի իր այս հանգա-
մանքներով՝ Տք. Քրէյն՝ քսաներորդ դարու մամու-
լի այս զարմանահրաշ բեմէն, ամէն օր իր օգտաշատ
զաղափարներով կը կրթէ աւելի քան քսան միլիոն
ընթերցողներու հսկայ բանակ մը, ցրուած ամէն
կողմ — Մ. Նահանգաց մէկ ծայրէն միւսը — ու
բազկացած՝ կրօնական, քաղաքական եւ ընկերային
ըմբռնման այլազան շերտաւորումներէ:

Իր անհատականութեան նման, անսովոր է գրե-
լու կերպը՝ ժողովրդական այս պատգամախօսին:
Ան ունի հատու ոճ մը, անկախ ու ինքնատիպ, եւ
գրիչ մը՝ կայտառ, որ նժոյգի մը պէս մերթ ան-
զուսպ կ'ընդլզի, կ'ըմբոստանայ, կարծես՝ մերժե-
լով ընթանալ հասարակաց տափաստաններէ: Եր-
բեմն այնքան կը պրկին անոր արտայայտութեան
ջիղերը, որ անակնկալէ անակնկալ կը գահավիժեն
ընթերցողները, աշխոյժ լաւատեսութեան մը խը-
թանին տակ:

Շատ ուղիղ է Պօսթոն Իվմինկ Թրէնսֆրիքթի
այն դատողութիւնը թէ. «Տք. Քրէյնի ձեռքին տակ՝
ընտանի ճշմարտութիւնները նոր երեւոյթ մը կ'ըզ-
գենուն, չքնաղ, ազդեցիկ ու ցնցող: Օրագրողի գե-
ղարուեստին տիրացած է ան: Աշխարհ պէտք ունի
որ իր լաւագոյն խորհուրդները արտայայտուին ի-

րեն համար, ոչ թէ հեղգ միօրինակութեամբը միջակ բարոյախօսներու, այլ՝ սրամտութեան փայլատակումներով (paradox):» Ու արդարեւ՝ ժողովրդական զուարթ, յուսադրիչ եւ ներշնչող հրապարակագիրն է ան, որուն «ազդեցութիւնը լեռնէն վազող առուակի մը կազդոյրն ունի ընթացիկ կարծիքներու համար»:

Իբրեւ քաջ ատենարան եւս՝ ամենէն շատ փրնտուած խօսողներէն է Տք. Քրէյն, «կենդանի այդ հրաշալիքը», ինչպէս կ'անուանէ այն J. M. Suddall, American Magazine-ի խմբագիրը, «ամենէն տարօրինակ բաղադրութիւնը՝ գաղափարապաշտ ու դործնական մարդուն, որուն գլուխը ամպերուն մէջ կը ծրարուի երբեմն, բայց ոտքերը գետնին վրայ կը մնան միշտ»: Ուրիշ խօսքով. անոր ջամբած գաղափարները հոգեւոր են, ու անոր հոգեւորութիւնը՝ դործնական է եւ ողջամիտ:

Տք. Ֆրէնք Քրէյն իրական մեծ ոյժ մ'է Ամերիկեան ներկայ մտածողութեան մէջ: Ան իւրաքանչիւր ընթերցողի համար՝ ունի իմաստուն պատգամ մը, դործնական խրատ մը:

Տ. Ա. ՏԻՔԻՃԵԱՆ

ԼԱԻԱԳՈՅՆ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆԸ

Զինուոր'ը բարեկամս, լաւ է յաղթել թշնամիիդ, բայց լաւագոյն է յաղթել քու անձիդ:

Արտաքին թշնամիներդ այնչափ չեն կրնար վրնասել քեզի որչափ ներքին թշնամիներդ որ հոգիիդ մէջ աւերներ կը գործեն:

Թշնամի գնդակներուն բացած վէրքերը պատուաւոր են, բայց քու անգուսպ կիրքերուդ բացածները ամօթալի սպիներ կը թողուն:

Երբ հայրենիքիդ կը ծառայես իբրեւ զինուոր, դուն միայն տուող կամ զոհող կողմը չես այս սլայմանագրութեան մէջ: Իրաւ է կը նուիրես ժամանակդ, աշխատանքդ, հնազանդութիւնդ, գուցէ նաեւ կեանքդ: Բայց փոխարէն բան մը կ'ստանաս, արկածախնդրութենէ, խնամատարութենէ, ապահովագրութենէ եւ կատարուած սպարտականութեան առթած գոհունակութենէն աւելի բան մը, վասնզի կ'ստանաս բան մը որ կեանքին չափ իսկ թանկարժէք է, քանի որ առանց անոր կեանքը անհրապոյր եւ անկատար բան մըն է—կարգապահութիւն կ'ստանաս:

Միայն սպաներուդ հնազանդիլ չէ որ պիտի սորվիս, այլ պիտի սորվիս հնազանդիլ նաեւ քու անձիդ:

Երբ հարիւրապետիդ հրամանին վայրկենապէս հնազանդելուն հսկողութիւնն ու հաճոյքը ճաշակես, անոր շատ մօտիկը պիտի գտնես աւելի ազնիւ

Հայարտութիւնն եւ գերանուրբ հաճոյքը որ կը
բղխի արագ եւ անվերապահ հնազանդութենէ հո-
գիիդ հրամանատարին որուն անունն է Պարտակա-
նութիւն :

Վասնզի բոլոր առաքինութիւններուն գլուխը
կը կենայ զինուորական առաքինութիւնը — ընել
անյապաղ ինչ որ պարտիս ընել :

Խիղճը հոգիին հրամանատարն է , Դատողու-
թիւնն եւ Իմացականութիւնն անոր տեղակալ սպա-
ներն են :

Երբ հրամաններ կուգան այս իշխանութիւննե-
րէն , բարեկիրթ հոգին կը բարեւէ եւ ընդոստ կը
փութայ հնազանդելու . թոյլ հոգին է որ առարկու-
թիւններ կ'ընէ :

Ամէն հոգի ունի իր Պալազլավան : Վեհ հոգի-
ներն յառաջ կ'ընթանան վտանգն արհամարհելով
փառաւոր անփութութեամբ մը : «Ձեն հարցներ ա-
նոնք սլատճառն հրամանին , կը հնազանդին եւ ի-
հարկին կը մեռնին :»

Զինուորական կեանքին մէկ յատկանիշն է չար-
քաշութիւն : Ան ենթակայ է միշտ ծանր յոգնու-
թեան , անօթութեան , ցուրտի , տաքի եւ վտանգնե-
րու : Այն հոգիին համար որ երջանկութիւնը կը
գտնէ միայն վայելքի մէջ , այն երեւակայութեան
համար որ պակշտութեան հաճոյքները միայն գի-
տէ ըմբռնենէլ զինուորական կեանքը խոտելի է հար-
կաւ : Կայ սակայն աւելի առնական , աւելի առողջ
երջանկութիւն մը որուն հասնիլ կարելի է միայն
խոչընդոտներու մէջէն եւ որ յաղթութեամբ եւեթ

կ'ստացուի: «Մարտիկի մը զգացած դաժան ուրախութիւնը» հանգստաւէտ կեանքի մը բոլոր փետրալից անկողինները կ'արժէ:

Ահաւասիկ ինչ որ ըսել կ'ուզուի այն խօսքով թէ Ան որ կը յաղթէ պսակը պիտի ընդունի:

Վասնզի եթէ պողպատեայ կամքով ընդդիմանաս անձնողոքութեան (self-pity), առաթուր կոխես անխնայ վախերդ ու ցանկութիւններդ եւ անձդ նուաճելու աշխատանքին մէջ մխրճուիս կամքի վրճաւկանութեամբ, քուկդ է պսակը, անձիդ թաղաւորութիւնը, քուկդ է այն աստուածային խաղաղութիւնը որ ամէն մտքէ վեր է, եւ զոր թուլամորթներու ամբոխը չի ճանչնար եւ չի կրնար ճանչնալ բնականարար:

Զօրաչարժը ըրէ անձիդ բոլոր ոյժերուն, դրօշի տակ կանչէ բոլոր կիրքերդ, հպատակեցուր բոլոր խորհուրդներդ եւ բոլոր բաղձանքներդ, միտքդ եւ սիրտդ զինուորական մարզանքի ենթարկէ, բարեւրտութիւնդ եւ գթութիւնդ ուրիշներուն համար պահէ, եւ երբ քու զինուորական կրթութիւնդ աւարտի պիտի գտնես թէ զինուորէ աւելի բան մը եղած ես դուն, Մարդ եղած ես:

Հաստատ մտադրէ գտնել այն թաքուն ուրախութիւնը որ կայ Կարգապահութեան մէջ:

Այս է լաւագոյն Յաղթութիւնը:

ՀԱՃԵԼԻ ԵՂԻՐ

Եթէ գործ փնտռող մարդ ես, թերեւս օգտակար ըլլայ քեզի գիտնալ այն մասնաւոր յատկութիւնը գոր բոլոր աշխարհի գործատէրերը կը փնտռեն:

Հաճելիութիւնն է այն:

Հաճելիութիւնը առաքինութիւններու գոհարն է, քանզի ամենէն թանկագինն ու ամենէն հազուադիւրսն է այն:

Հաճելիութիւնը դրամ է, քանի որ շատ մը սահուն եւ համողիչ խօսքերէ աւելի կը դիւրացնէ ու կը յաջողցնէ վաճառորդին գործը:

Հաճելի եղիր միայն եւ պիտի կարողանաս յաջողցնել պայմանագրութիւն մը քթին տակն իսկ մարդուն որ գիտէ գործին բոլոր գաղտնիքը:

Ժպտէ: Ոչ թէ մերթ ընդ մերթ միայն, այնպէս որ դժուարութիւն դգաս երբ բռնադրօսիկ ժպիտ մը փորձես այլ ժպտելու ունակութիւնը մշակէ: Ժպտէ դուն քեզի երբ կ'ածիլուիս: Ու բնական պիտի գայ քեզի գործածել այդ միջոցը երբ, օրինակի համար, մեքենայ մը կը ծախես:

Հաճելի եղիր, եւ պիտի փնտռուիս: Քանզի կեանքի ամէն ասպարէզներու մէջ հաճելի մարդն է որ կը փնտռուի:

Ամէն կին կը փնտռէ հաճելի այրը եւ ամէն այր՝ հաճելի կինը իրրեւ ամուսին: Չաւակներ կ'ուզեն ունենալ հաճելի ծնողքներ, գործաւորը՝ հաճելի գործավար մը, գործավարը՝ հաճելի գործաւորներ

եւ ամէն ոք կ'ուզէ ունենալ հաճելի ազգականներ :

Կը փնտռենք հաճելի սպասուհիներ , գրագիրներ , դռնապաններ , ոստիկաններ , նալարավաճառներ , քարոզիչներ , կառավարներ եւ կառավարիչներ :

Հաճելի եղիր եւ շատ քիչ պէտք պիտի ունենաս մրցումի , ու յաջողութիւնդ ապահովուած պիտի ըլլայ :

Հաճելի անձնաւորութիւն մը սենեակի մը լամբարն է , կը լուսաւորէ դայն :

Տօթագին օրուան մը մէջ հսկայ ծառի մը հովանիին պէս է ան :

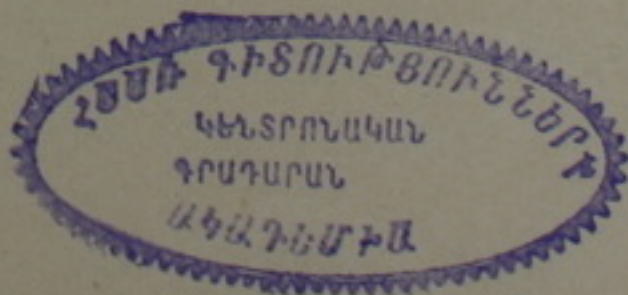
Ծարաւահիւծ շրթունքներու համար սափորէն դուրս գլգլացող սառ ջուրն է ան :

Հաճելի մարդը այն է ընկերութեան համար ինչ որ է սիրոյ սփռփանքը լքուածին , անկողինը՝ յոգնածին , դեփիւռը՝ արեւակէզ ճամբորդին , կերակուրը՝ անօթիին եւ դրամը՝ սնանկին :

Հաճելի եղիր : Ինքզինքդ մարդոց սիրելի ընելու միջոցները ուսումնասիրէ : Աշխարհին հետ սիրաբանէ :

Կեանքը անհասկնալի առեղծուած մըն է : Ամէն տեսակ անմեկնելի ցաւեր , դժուարութիւններ , տառապանքներ եւ վիշտեր կան անոր մէջ : Շատերը դժգոհ են կեանքէն , հետեւարար դէպ ու դաժան :

Բայց դո՞ւն — դուն հաճելի եղիր : Փորձէ եւ տես թէ ինչ կ'ըլլայ արդիւնքը :

A II
37346

ՄԵԾ ՄԱՐԴԸ

Մեծ մարդը ուրիշներուն հետ կ'զգայ, բայց չի հետեւիր անոնց :

Ան իր խորհելու անկախութիւնը կը պահէ, առանց ազդուելու հասարակաց կարծիքէն :

Լռիկ ու անաղմուկ է ան : Ճիշդ չընէր եւ չաղաղակեր :

Կը հաւատայ տիեզերքի հոգեւոր ոյժերուն եւ կը համբերէ :

Յստակ կը խորհի, մտացիօրէն կը խօսի, պարզ կ'ապրի :

Անոր բարոյագիտութիւնը ապագայինն է . ոչ անցեալինը եւ աւանդական, ոչ ալ ներկայինը եւ պայմանադրական :

Միշտ ժամանակ ունի ան :

Ո՛չ մէկ մարդկային էակ կ'արհամարհէ ան եւ ոչ ալ ուրիշ որեւէ արարած :

Ան քու վրայդ կը թողու այն տպաւորութիւնը ինչ որ կը թողու բնութեան համատարած լռութիւնը, երկնակամարը, ովկիանոսը, անասլատը :

Ունայնամտութիւն չունի ան : Գովեստ չի փրնտուեր, երբէք չի վիրաւորուիր : Կը խորհի թէ իր արժանի եղածէն աւելին ունի միշտ :

Սորվելու պատրաստ է, նոյն իսկ պղտիկ տըղաքներէն : Ուրիշներուն սորվեցնելու անձկութիւն չունի :

Որեւէ յարանուանութեան, աղանդի կամ կու-

սակցութեան մէջ փնտռուած մարդը չէ ան, վասն-
զի աւելի կը փափաքի հասկնալ միւս կողմը քան
ընդդիմանալ անոր :

Դուն ուրեք բանի մը կ'ընտրուի :

Գործելու ուրախութիւնն է որ կը շահագրգռէ
զինքը եւ ոչ թէ վարձքը :

Չարիքի դէմ չարիք չի կրնար հատուցանել,
վասնզի չի կրնար իջնել վնասելէ հաճոյք զգացող-
ներու մակարդակին :

Տեսակ մը ինքնարաւ մենութեան մէջ կ'ապրի
ան, այնպէս որ գովեստ կամ պարսաւ չեն կրնար
հասնիլ անոր կարծես :

Բայց անոր կղզիացումը տաք է ու չէ թէ պաղ :

Մարդկային յարաբերութիւններու եւ ազդե-
ցութիւններու հանդէպ շատ զգայուն է : Կը սիրէ :
Կը հոգայ : Կը տառապի : Կը խնդայ :

Երբ զանի գտնես, կը կարծես գտած ըլլալ ճշ-
մարիտ մարդկային էակ մը բիւրաւոր անասուննե-
րու մէջ : Բնականոն հոգիին բոլոր պարզ, զօրաւոր
յատկութիւնները կը փայլին անոր մէջ առանց փոք-
րոգութեան :

Կ'զգաս թէ քու ունեցածդ — դիրք, զբամ —
բան մը չարժէր անոր համար, այլ միայն քու նկա-
րագիրդ : Եթէ քեզ սիրէ, քու ըրածիդ, ըսածիդ կամ
վճարածիդ համար չպիտի ըլլայ այն, այլ քու հո-
գիիդ ազնուութեանը համար :

Ան չազդուիր աշխարհի երկու վատահամբաւ
խարերաներէն, որոնք են Յաջողութիւնն եւ Անյա-
ջողութիւնը :

Իր համոզումը դիւրաւ կը փոխէ երբ կը տեսնէ իր սխալը : Փոյթ չընէր հետեւողականութեան համար որ կուռքն է պղտիկ մտքերու , այլ ճշմարտութեան համար որ բովանդակութիւնն է մեծ հոգիներու :

Կը հաւատայ թէ ամէն մարդ վերջապէս պիտի դայ իր տեսակէտին , եւ անհամբերութիւն չընէր :

Դառնութիւն , շնականութիւն , յոռետեսութիւն որ փոքրոգութեան յատկանիշներն են , իրեն չեն մօտենար : Սէր , զուարթութիւն , յոյս կը յորդին անոր մէջ , քանզի ասոնք միշտ բնական արտադրութիւններն են մեծութեան :

Երբ սիրես զանի , դու ինքդ ալ մեծ կ'ըլլաս . վասնզի չկայ մեծութիւն մը որ մեծութիւն չստեղծէ ուրիշներու մէջ :

Մ Ո Ռ Ց Ի Ր

Եղածն եղաւ, լմնցաւ : Մոռցիր զայն :

Մի' շարունակ քրքրեր զայն, մի' կրկին եւ կըր-
կին դարձներ մտքիդ մէջ՝ փափաքելով որ ուրիշ
կերպ ըրած ըլլայիր :

Մոռցի'ր :

Եղածն եղած է : Անցեալին անյատակ անդուն-
դին մէջն է այն : Թող մնայ հոն :

Յառաջ նայէ . ետ մի' նայիր :

Վաղուան վրայ խորհէ' : Երէկը մոռցիր :

Վաղուան համար բան մը ընելը քու ձեռքդ է :
Երէկն անդառնալի է :

Երէկը մեռած է . կեանք չունի ինչպէս աղիւսի
կտոր մը . անփոփոխելի է ինչպէս փայտի շերտ մը ,
յոյս չկայ անկէ : Երեսդ դարձո՛ւր անկէ :

Վաղը կեանքով լեցուն է , գեղեցկութեամբ ար-
դասաւոր , զօրութեամբ շողարձակ , երեւակայելի
ամէն հնարաւորութիւններով յղի : Անո՛ր դաճիր :

Աշխարհի մեծագոյն հոգիներէն մէկն է ան որ
իր դիրքը կը նկարագրէ հետեւեալ խօսքերով . —
«Ետեւի եղածները մոռցած եմ ու առջեւի եղածնե-
րուն կը դիմեմ» :

Քանզի անցեալը մեռած է : Ապագան կեանք է :

Անցեալէն վեր կը բարձրանան թունաւոր գո-
լորշիները յուսահատութեան , խղճահարումի , ինք-
նարհամարհումի , որոնք միտքը կը հիւանդացնեն ,
կամքը կը թուլցնեն եւ յոյսի բարձրացող աստղը կը
մարեն թխալոտ ամպերու մէջ :

Մոռցի՛ր, կի՛ն դու: Մեղանչեցիր: Քու տկարու-
թենէդ պժգանք քաղեցիր եւ քու մոլորանքէդ ամօթ:
Բայց եղածն եղած է. ետ մի՛ նայիր անոր, յառաջ
նայէ դէպի հոն ուր կեցած է Մէկը որ թէպէտ բոլոր
աշխարհի դատաւորն է, կ'ըսէ քեզի. «Գնա՛ եւ ա՛լ
մի՛ մեղանչեր»:

Մոռցի՛ր, տղայ: Արցունքի, տաղնապի եւ մտա-
հոգութեան պատճառ եղար քու մօրդ, որմէ աւելի
մեծ սէր ոչ ոք ունի երկնքի մէջ կամ երկրի վրայ:
Բայց ան պիտի մոռնայ ամէն բան եթէ միայն ետ
գաս, քու երեսդ դնես անոր օրհնեալ ծունկերուն
վրայ եւ թոյլ տաս որ անոր սէրը շաղապատէ քեզ:
Մոռացումի լայն եւ խոր ծովը կայ հոն եւ քու բո-
լոր յանցանքներդ պիտի խեղդուին անոր մէջ:

Մոռցի՛ր, ո՛վ մարդ: Բազկացդ մէջ ընդունէ զնէ
վերստին: Ի՞նչ կ'արժէ այն սէրը որ չի կրնար նե-
րել, ի՞նչ կ'արժէ այն սէրը որ աւելի հզօր չէ քան
հպարտութիւնը: Մոռցիր: Երկնքի փողոցներուն
մէջ երբէք չպիտի չիկնիս ամօթահար՝ խորհելով թէ
չափէն աւելի ներած ես:

Մոռցիր, ո՛վ կին: Գիտեմ թէ սրտի ի՛նչ խո-
րունկ վիշտ, ի՛նչ նուաստացում եւ ի՛նչ մտատան-
ջութիւն կը նշանակէ ան քեզի: Բայց վե՛ր մազլցէ,
մեծութեան առլեւիներն իվեր, մինչեւ որ հասնիս
կատարը այն սիրոյն որ «Ամէն բանի կը զիջանի, ա-
մէն բանի կը հաւատայ, ամէն բանի կը յուսայ, ա-
մէն բանի կը համբերէ» — եւ բնաւ չիյնար:»

Ազնուոգի մեծութեան այդ լեռնային մթնոլոր-
տին մէջ երբէք պիտի չզղջաս հպարտութեան տօ-

Թակէզ ձորերը վարը թողուցած ըլլալուդ համար :

Մոռցի՛ր , ո՛վ որ ես : Ծագող ամէն արեւ նոր
պատեհութիւն մը կը բերէ մարդոց որդիներուն եւ
աղջիկներուն : Լրացող ամէն լուսին պատեհութեան
նոր ամիս մը կը նշանակէ : Երկինքի մութ կապոյ-
տին վրայ աւազի պէս ցանուած անհամար աստղե-
րէն իւրաքանչիւրը աստղ մըն է յոյսի :

Մոռցի՛ր : Յառա՛ջ նայէ դուն :

ԹՇՆԱՄԻՆ

Ո՛վ որ ալ ես, կայ մէկը որ չի սիրեր քեզ :

Կեանքի թատերաբեմին վրայ մշտակայ դէմք մըն է ան, թշնամին : Միշտ հոն է ան, նստած դաժան ու լուռ, կամ դաւ մը նիւթելով զբաղած :

«Սառույցի պէս ջինջ, ձիւնի պէս մաքուր ալ ըլլաս չես կրնար խուսափիլ զբաւարտութենէ :»

Ազնուաբարո՛յ օրիորդ, բարի ու գեղեցիկ, Աստուծոյ բոլոր արարածներուն հանդէպ սիրտդ ջերմին սիրով մը բարախուն, Մայիսի պէս երջանկութիւն ու ծաղիկ սփռել կ'անձկաս շուրջ բոլորդ, բայց կայ մէկը որուն համար քու ներկայութիւնդ նեղացուցիչ է եւ որուն հաճելի պիտի ըլլար որ դուն մէջտեղէն վերցուէիր :

Հոգիներու տարրարանութեան մէջ այս վանողականութիւնը որքան տարօրինակ նոյնքան անուրանալի է :

Երբէք մարդկային էակ մը աշխարհ չի դար առանց ունենալու իր հակառակորդը : Ամէն դրական ունի իր թիտականը : Ամէն սիրոյ մէջ կայ փոքրիկ բիծ մը ատելութեան : Երկինքն ու դժոխքը, իրենց խորագոյն նշանակութեամբ, կը հալին ամէն մարդկային սրտի :

Կեսար իր Բրուտոսն ունէր, Սոկրատ իր Մելիտոսը եւ Յիսուս՝ նախանձող փարիսեցիները :

Զարմանալի չէ՞ք գտներ ասիկայ : Այո, տարօրինակ ու չարագուշակ բայց իրական : Աղաւնիին

վերեւը բազէ մը կը սաւառնի, ճանճին համար սար-
դը կը ճօճի իր ոստայնին մէջ պատրաստ, այծեամին
համար վազը մը կայ պահուըտած մացառներու ե-
տին, իսկ հոգիին՝ աստուածներուն մէջ կայ մէկը
որ խեթիւ կը նայի :

Եւ որչափ որ բարձր ելլես, որչափ փայլուն որ
գրես անունդ համբաւի մագաղաթին վրայ, որչափ
շոնդալից որ ծափահարուիս եւ որչափ ուշագրաւ որ
ըլլայ յաղթանակդ, այնչափ ստոյգ պիտի ըլլայ,
ծափահարող բազմութեան հետ խառնուած, մռայլ
կերպարանքը Մուրթքէի մը որ «թագաւորին դուռը
կը նստի:»

Ամերիկան սիրելի երկիր մը չէ՞: Կան սակայն,
որ կ'ատեն զանիկայ անվերապահօրէն: Նախագահ
Ուիլսոն փայլուն դէմք մը չէ՞ պետական մարդոց
մէջ: Կան, սակայն, շատեր որ անոր անկումը պիտի
ողջունեն ուրախութեամբ եւ անձկանօք կ'սպասեն
անոր սխալները գտնել՝ տարփողելու համար զա-
նոնք աշխարհին:

Կրնայ ըսուիլ թէ թշնամիին զօրութիւնը չափա-
նիչ մըն է մէկու մը յաջողութեան: Որչափ աւելի
արժես, այնչափ աւելի սուր կը ֆշայ ան: Շատեր
Քանկրէսի անդամ ընտրուած են իրենց թշնամիին
հակառակութեամբը եւ շատ մը գրողներ համբաւի
հասած են հալածուելով:

Թշնամիին հետ չափուելու լաւագոյն կերպն է
ցուցնել անոր թէ չես զիջանիր անոր հետ կռուիլ,
կը խորհիս թէ չարժեր: Ոչինչ աւելի կը կատղեցնէ
չարութիւնը քան գտնելը թէ դուն կարեւորութիւն

Ան իրերէն վեր կ'ապրի: Կ'զգուշանայ պերճանքէ, նկատելով զայն գռեհիկ եւ էապէս անարդար: Իր կեանքը կը յատկանշուի աղնիւ պարզակեցութեամբ մը:

Երբէք պարտքի տակ չիյնար ան: Երբէք չի շնթեր, չի քծնիր իր մեծերուն, ոչ ալ խիստ է իր ստորադասներուն: Երբէք բարձրաձայն չի խօսիր, չի ջղայնանար ոչ ալ յոռետես կ'ըլլայ: Երբէք չի յափրանար կեանքէն եւ ոչ ալ կը վախնայ մահէն:

ՃՇՄԱՐԻՏ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆ

Ի՞նչ է ճշմարիտ Ամերիկացին :

Հայրենասէր մըն է ան , բայց ո՛չ կուսակցական
մը :

Քուէ կուտայ :

Իր տուրքերը կը վճարէ պարկեշտօրէն :

Հասարակաց հարցերու ինքզինքը տեղեակ կը
պահէ միշտ :

Յեղային նախապաշարումէ զերծ է . կ'ուզէ որ
սեւամորթն եւ դեղնամորթը իրեն համահաւասար
արտօնութիւններ եւ պատեհութիւններ վայելեն :

Կ'ատէ զինապաշտութիւնը , բայց պատրաստ է
ծառայելու բանակին կամ նաւատորմին մէջ , երբ
իր երկիրը պատերազմի բռնուի :

Անոր սիրտը քիչ մը աւելի արագ կը բարախէ
երբ կը տեսնէ աստեղազարդ դրօշը :

Հոգեկան երեք տարրերէ բաղադրուած է ան—
Ուաշինկթըն , Ֆրանքլին , Լինքըն :

Կը յարգէ կիները , բոլոր կիներն անխտիր :

Շիտակ աչքերուդ մէջ կը նայի եւ իր խորհածը
կը խօսի պարզօրէն , առանց դարձուածքի :

Կը յարգէ բոլոր աշխատողները եւ առողջ ար-
համարհանք մը ունի ծոյլերուն հանդէպ :

Ծանր կը խօսի եւ իր խօսածէն քիչ մը աւելին
ըսել կ'ուզէ միշտ :

Աններողամիտ ոգիէն զատ ուրիշ ամէն բանի
հանդէպ ներողամիտ (tolerant) է ան :

Փոյթ չընէր քու կրօնական հաւատալիքներուդ մասին, բաւական է որ պարկեշտ ըլլաս :

Իրեն յատուկ զուարճախօսութիւն մը ունի, բայց կը խնդայ իր աչքերովը մանաւանդ քան իր բերանովը :

Լաւ կորսնցնող մըն է :

Չորս տարին անդամ մը քաղաքական բարեկենդան մը կ'ընէ՝ անձնատուր ըլլալով ամենէն նախնական ու նեղմիտ կուսակցական ոգիի. բայց երբ այդ շրջանը վերջ կը գտնէ, նորէն Ամերիկացի կ'ըլլայ ան, կը մոռնայ իր անցեալ կիրքերն, եւ ընտրուած անձին կուսակից կ'ըլլայ՝ շահողը ո'ր կուսակցութիւնն ալ եղած ըլլայ :

Էսպէս ռամկավար է ան, այսինքն իր հաւատքի հանդանակը չէ — «Ես բանով մը պակաս չեմ ուրիշներէն», այլ է — «Ուրիշները բանով մը պակաս չեն ինձմէ» :

Կը սիրէ դրամ շահիլը, բայց կը սիրէ նաեւ տեսնել որ ուրիշներն ալ դրամ շահին : Ան համ չառնէր հարստութենէ երբ իր չորս կողմը աղքատութիւն տեսնէ :

Կ'ուզէ ունենալ իր սեփական ընտանիքը, իր սեփական առեւտուրը, իր սեփական բնակարանը եւ իր սեփական կարծիքը :

Անիկայ առանձին սերունդ մը, տոհմ մը կամ ցեղ մը չէ, ոգի մըն է : Անոր ծնողքները կրնան ըլլալ Ֆրանսացի, Իտալացի, Չեխ, Լեհ կամ Գերման, բայց ուրիշ ոգի ունի ինք, նորէն ծնած է, Ամերիկացի է :

Բարենորոգումի կը հաւատայ ան ու չէ թէ յե-
ղափոխութեան :

Կ'ատէ դասակարգը :

Երբ օրէնքները իր գործին չեն դար , կը փոխէ
զանոնք , չոտնակոխեր :

Անոր ազգը ազգերու ամենէն նորն է , անորն է
մարդկութեան երիտասարդութիւնը :

Ան հաւատարիմ է—իր ընտանիքին , իր բարե-
կամին եւ իր հայրենիքին :

Բայց անոր հաւատարմութիւնը չի նշանակեր
ստախօսութիւն , լրտեսութիւն , անգթութիւն , տը-
մարդութիւն :

Ինչ որ կը բաղձայ իր երկրին համար , նոյնը
կ'ուզէ որ ուրիշ երկիրներ ալ ունենան իրենց հա-
մար :

Ձի փափաքիր որ իր երկիրը տիրէ աշխարհին ,
այլ կ'ուզէ որ մեծ եղբայրը ըլլայ անոր :

ԴՈՒՐՍԸ

Բացօդեայ կեանքի լաւ դեղաչափ մը դարման պիտի ըլլար գրեթէ ամէն բանի :

Գլխարկ կրելը ձգէ եւ մազերդ բաց օդին տուր ու ճաղատութենէ զերծ պիտի մնաս :

Բոկոտն քալէ , եւ ոտքերդ տասը տարի պիտի երիտասարդանան :

Զգեստներդ հանէ եւ աւազին վրայ պառկէ արեւին մէջ , լաւ մը սեւցիր եւ վայրենիի մը չափ առողջ պիտի ըլլաս :

Դուրս գնա՛ եւ ախորժակ գտիր . դուրսը կը գտնուի ան :

Տուներն անհանգիստ ընող ուրիշ առնէտներ եւ մոռկեր են Դժմարսութիւն , Պնդութիւն , Լեարդի հիւանդութիւն եւ Անքնութիւն :

Զէ թէ միեակ մարմնական հիւանդութիւններ , հապա նաեւ բոլոր ուրիշ տեսակ ախտեր եւ համաճարակներ տունի ծնունդներ են :

Հաւատքի բոլոր հանգանակները դոց սենեակներու մէջ շինուած են : Կրօնք , Հաւատք , Յոյս , Սէր եւ Քաջասրտութիւն կը բնակին անտառներու եւ մարդաստաններու մէջ , կը նաւարկեն ծովերու վրայ , կը փնտռեն հով ու արեւ :

Յիսուս դուրսը կը սորվեցնէր , բաց օդին մէջ կը քարոզէր : Եկեղեցական ժողովները դռնիակ կը գումարուին : Լերան վրայի քարոզէն գնա հեղձուցիչ օգով թունաւորուած ժողովասրահի քարոզին ,

եւ հետեւած պիտի ըլլաս կրօնքի անկման ուղեգծին :

Դաստիարակութիւնը դուրսը տրուելու է : Իմ սիրական երազս է Բացօդեայ Համալսարանը ուր աշակերտներ կ'երթան բոկոտն եւ գլխաբաց եւ կը սորվին աստղերուն տակ : Այս համալսարանը պիտի սորվեցնէր պղտիկներուն յովազի մը չափ առողջ ըլլալ : Եւ քաջառողջ մարմինները պիտի արգիլէին չատ մը ջղազար մտային քմայքներ :

Միայն դուրսը կրնաս սորվիլ Բուսարանութիւն, Երկրաբանութիւն, Աստղագիտութիւն եւ համանման գիտութիւններ : Իրական գիտութիւնը դուրսը կ'ապրի ինչպէս ցայտախաղը :

Դուրսը խաղցիր : Բացօդեայ խաղերը ներսի խաղերէն լաւագոյն են :

Լաւագոյն է դուրսը ուտել : Ձին աւելի առողջ է քան մարդը որովհետեւ քալելով կ'արածուի :

Բացօդեայ կեանքը լուծումն է բանտի հարցին :

Բանտի խցիկէն արեւլոյսը հանել կը նշանակէ մարդկային աղբադէզը տանիլ ապականութենէ դէպի վերաշինութիւն :

Մտազարներ որ շատ կատաղի են երբ կ'արգիլափակուին , կը խելօքնան երբ դուրս կը հանուին :

Պզտիկ տղաքներ դուրսը կը գիրնան , տանը մէջ կը նիհարնան :

Դուրսի կեանքը աժան է եւ առատ :

Աստուած ստեղծեց Դուրսը , մարդը ստեղծեց Ներսը :

Աստուած դուրսը կը բնակի . ձեռագործ տաճարներու մէջ կը բնակին — կուռքերը :

ՆՈՐ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Չարլս Մ. Շուլաս, Պատահականութեանց Տորմիդի Ընկերութեան պետը, միլիոնատէր եւ երկաթի թագաւոր, վերջերս ատենախօսութեան մը մէջ սաղաղափարը արտայայտեց. —

«Սկսելու վրայ ենք, եթէ երբէք սկսած չենք արդէն, ընկերային նոր թուական մը որուն կարելիութիւնը շատ քիչեր երազած էին: Մարդիկ սկսած են հաւատալ թէ ապագայի ազնուականութիւնը պիտի չըլլայ ազնուականութիւնը հարստութեան կամ տիտղոսի, այլ այն մարդուն որ բան մը ըրած է իր ընկեր արարածներուն կամ իր երկրին համար: Աւելի ճշմարիտ ռամկավարական կեանք մը պիտի ըլլայ այն քան անցեալինը: Հարուստին եւ աղքատին միջեւ չեղտուած տարբերութիւն մը պիտի չգտնուի:

«Չեմ ուզեր ընկերավարական մը նկատուիլ,» շարունակեց ան, «քանզի կ'ուզեմ կարելի եղածին չափ երկար ժամանակ պահել ինչ որ արդարապէս ինձի կը պատկանի: Ինչ որ ըսել կ'ուզեմ սա է թէ մարդ լոկ հարստութեամբը վարկ մը պիտի չհաճի ընկերութեան մէջ եթէ օգտակարութիւն մը չունենայ աշխարհին:»

Ընկերային ամէն կարգ կ'արտադրէ իր ինքնայատուկ ազնուականութիւնը: Եզիարտացիներն ունէին իրենց նուիրապետութիւնը, Հռովմայեցիներն՝ իրենց պատրիկեաններն, Գերմաններն՝ իրենց ձըմֆըրները, Անգլիացիներն՝ իրենց հողատէրերը եւ Ամերիկացիներն իրենց ընչապետները:

Չափազանցութիւնն չէ յուսալ թէ վերջերս պատերազմի կրակներէն եւ անոր պատճառած ահռելի միահալումէն դուրս պիտի գան լաւագոյն իրակարգի մը սկզբնաւորութիւնն ապահովող համոզումներ :

Մարդկային էակի մը արժէքը աւելի լաւ պիտի հասկնանք : Չենք կրնար հրաժարիլ հերոսապաշտութենէ , անիկայ բնագդածին է մեր մէջ : Պէտք է ունենաք մեր պատուանդանները . բայց ապագային մէջ անոնց վրայ չպիտի կանգնենք արձանները թագաւորներու եւ իշխանիկներու որոնք ծնունդի դիպումածին կը պարտին իրենց երեւելիութիւնը , ոչ ալ ճարպիկ միլիոնատէրներու որոնք գլած անցած են իրենց ընկերներուն սրամտութիւնն ստացումի պայքարին մէջ , ոչ զինուորական արկածախնդիրներու՝ որոնք ժողովուրդի մը թշուառացման պատեհութիւնն օգտագործած են ինքզինքնին բարձրացնելու համար , ոչ ալ սուրբերու՝ որոնք հռչակ հանած են աշխարհը ձգելով , ոգեգմայլութիւն մը վայելելու համար . այլ մեր հիացումը պիտի ուղղուի մանաւանդ անոնց որոնք Ապու Պէն Ատէէմի օրինակին հետեւելով իրենց անունները արձանադրել տուած են իրենց ընկեր արարածները լաւագոյնս սիրողներու ցանկին մէջ , կամ հետեւելով աւելի բարձր օրինակին Անոր որ թէպէտ իր հետեւողներէն ողջունուած է իբր թագաւոր թագաւորաց եւ Տէր տէրանց եւ իբրը աստուածութեան լեցունութիւնը մարմնապէս» , բայց .ինք կը շրջէր բարիք գործելով , եւ կը սիրէր ինզինքը կոչել «Ծառայ Ամենուն» :

ՃՇՄԱՐԻՏ ՄԱՐԴԸ

Գուցէ երբէք չպիտի կրնաս հասնիլ Միացեալ Նահանգներու նախագահը ըլլալու պատիւին, որդեակ, կամ գուցէ երբէք չպիտի կրնաս ըլլալ առեւտրական մեծ տան մը պետը եւ կտրոններ կնքել՝ նստած մահողանիէ սեղանի մը վերեւ, գուցէ չպիտի կրնաս ըլլալ հերոս մը պատերազմի, կամ սիրուած անուն մը՝ գրականութեան մէջ. բայց քու ձեռքդ է ըլլալ ասոնցմէ որեւէ մէկէն աւելի մեծ բան մը — քու ձեռքդ է ըլլալ ճշմարիտ մարդ:

Եւ բանին գեղեցկութիւնն հո'ն է որ աշխարհի այս ամենաբարձր կատարելութեան տիրանալու համար ամէն ինչ իրապէս ունիս քու տրամադրութեանդ տակ: Կրնաս ըլլալ ճշմարիտ մարդ եթէ ուզես: Ոչ ոք կրնայ արգիլել քեզ: Ժառանգականութիւնը չի կրնար դայթեցնել քեզ եւ կեանքիդ պարագաները ամենաթեթեւ տարբերութիւն մը իսկ չեն ըներ:

Կառավարիչ ընտրուիլը կրնայ քու կարողութեանդ սահմանին մէջ ըլլալ կամ ոչ: Գործի մէջ յաջողիլը բացարձակ ապահովութիւն մը չի խոստանար երբէք: Առողջ եւ զօրաւոր կրնաս ըլլալ թերեւս, բայց արկածի կամ հիւանդութեան կարելիութիւնը կայ միշտ: Կարելի է որ սիրած կինդ շահիս, նոյնչափ կարելի է որ կորսնցնես զանի:

Ամէն բանի մէջ կայ դիպուած եւ բաղդ: Մէկ բան միայն բացառութիւն է ասկէ — Կրնաս ըլլալ ճշմարիտ Մարդ եթէ անկեղծօրէն ուզես: Եւ բոլոր

դժոխքն ու ժառանգականութիւնը, արկածներն ու դժբաղդութիւնները չեն կրնար պարտութեան մատնել քեզ :

Սփոփարար չէ՞ արդարեւ գիտնալ թէ աշխարհի մէջ կայ բան մը որ բացարձակ ստուգութիւն է : Եւ կրկնակի սրտապնդիչ չէ՞ տեսնել թէ այդ միակ բանը մեծագոյնն ու պատուականագոյնն է բոլոր բաներուն :

Եւ ի՞նչ է Ճշմարիտ Մարդը :

Ճշմարիտ մարդն ան է որ իր գիտցած լաւագոյնը կ'ապրի :

Այս է ամէնը : Շատ պարզ է, կը տեսնես : Կեանքի բոլոր մեծ բաներուն պէս պարզ է այն ու բացայայտ :

Բաւական չէ գիտնալ ինչ որ լաւագոյնն է : Դատարկապօրտ մը կամ վախկոտ մըն ալ գիտէ զայն յաճախ, բայց չի գործադրեր, չապրիր :

Զգալ, ըմբռնել, գնահատել, սիրել լաւագոյնը՝ չի նշանակեր ըլլալ Ճշմարիտ Մարդ : Կան շատ մը խմաններ եւ ծոյլ անառակներ որ գերազանցապէս զգայուն են :

Ճշմարիտ մարդն ան է որ միջավայրի պարագաներուն կը պատասխանէ վեհանձնօրէն : Որքան աւելի ուժեղ ըլլան հարուածները եւ որքան աւելի վհատեցուցիչ ըլլայ կացութիւնը, այնքան աւելի պայծառօրէն կը փայլի ան :

Ճշմարիտ մարդը կը յարգէ ինքզինքը, արժանապատուութիւն ունի : Ինքնայարգութիւնը շատ մօտ կուգայ Աստուածայարգութեան, երկիւղածու-

թեան : Ճշմարիտ մարդը ունի անձնական ինքնայատուկ նուիրականութիւններ մարմինի , խորհուրդի , զգացումի : Ակնածանքի մթնոլորտ մը կը շրջապատէ միշտ անոր անձը :

Ճշմարիտ Մարդը աւելի կը հաստատուի եւ կ'զգաստանայ պատասխանատուութեամբ , յաջողութեամբ եւ համբաւով :

Ճշմարիտ Մարդը կը ջղապնդուի եւ կը խթանուի անյաջողութեամբ եւ պարտութեամբ : Ճշմարիտ Մարդը լաւ կորսնցնող մըն է : Երբէք չի քրթմնջեր : Միշտ վեր կը կանգնի եւ նորէն կ'սկսի մաքառումի :

Ճշմարիտ Մարդը երբէք խօսքի առարկայ չընէր ինչ որ աշխարհը կը պարտի իրեն , երջանկութիւնը որուն ինք արժանի է , պատեհութիւնը որ իր իրաւունքն է եւ ասոնց նման ուրիշ բաներ : Իր բոլոր պահանջն է ապրելու եւ իր մարդկութիւնը արժեցնելու իրաւունքը :

Ճշմարիտ Մարդը հաւասարապէս պարկեշտ եւ ուղղամիտ է իր սենեակին առանձնութեան ու մթութեան ինչպէս հասարակութեան մէջ :

Ճշմարիտ Մարդը չուզեր բարեկամական միջնորդութիւն , պարգեւներ եւ շնորհներ : Կ'ուզէ գործ եւ արդար վարձք :

Ճշմարիտ Մարդը հաւատարիմ է իր բարեկամին եւ անոր համբաւին նախանձախնդիր է իբրեւ իրենին :

Ճշմարիտ Մարդը վստահելի է : Անոր պարզ

խոստումը այնքան յարգելի է որքան Ս. Գրքին վրայ
ըրած երդումը :

Ճշմարիտ Մարդը իր խոստացածէն քիչ մը ա-
ւելի կը կատարէ միշտ :

Ճշմարիտ Մարդը չուզեր ոչինչի փոխարէն բան
մը առնել, այսինքն ուրիշը խաբել, ասոր համար
չուտ հարստանալու հետամուտ եղողները չեն կըր-
նար գործածել զանի :

Ճշմարիտ Մարդը կը պատուէ կիներ, որեւէ կին
անխտիր : Չի կրնար կնոջ մը վնասել Ֆիզիքապէս
կամ բաժոյցապէս : Կը յարի իր կնոջ : Կրնայ հաւա-
տարիմ մնալ անոր՝ նոյնիսկ եթէ անկարելի ըլլայ
սիրել զանի :

Ճշմարիտ Մարդը ինքն իր գործով կ'զբաղի : Չի
դատեր ուրիշները :

Ճշմարիտ Մարդը միշտ չքմեղանք մը ունի ու-
րիշներուն համար, բայց ոչ երբէք իր անձին հա-
մար : Համբերող եւ ներողամիտ է ուրիշներուն,
խստասպահանջ է իր անձին համար :

Ճշմարիտ Մարդը ուրախ է ապրելուն համար եւ
չի վախնար մեռնելէ :

Ճշմարիտ Մարդը — պէտք կա՞յ ուրիշ ստորո-
գելիքներու — ճշմարիտ Մարդ է : Լաւագոյն, ըն-
տրելագոյն, ազնուագոյն բանը, այո՛, ամենէն կազ-
դուրիշ բանը զոր կարելի է գտնել աշխարհի վրայ —
մէկ բացառութեամբ որ է Ճշմարիտ Կինը :

ԴԱՍԱԼԻՔՆԵՐԸ

Պատմութիւնը լեցուն է դասալիքներով : Անոնք աշխարհի թատերաբեմին վրայ կը հանդիսադրեն ամենէն ուշագրաւ նկարագիրներէն մէկ քանին :

Հռչակաւոր անուանացանկ մըն է անոնցինը . Եղիա , Յովնան , Պիղատոս , Ռոմուլա , Կարոլոս Ե . , Համլէթ — իսկ դո՞ւն , ի՞նչ կը վկայես անձիդ համար :

Ասոնցմէ ոմանք առժամապէս միայն դասալիք եղան եւ յետոյ նորէն դարձան իրենց պարտականութեան : Ուրիշներու դասալքութիւնը մահացու էր :

Փախուստ տալն եւ յուսահատիլը ոչ մէկ ատեն պատուաւոր ու ազնիւ չեն եղած :

Խուսափողը չի կրնար շինիչ կերպարանք մը ցուցադրել :

Կար ժամանակ ուր մարդիկ կը խորհէին թէ աշխարհի չարիքները կրնային դարմանուիլ աշխարհէն հրաժարելով : Կ'առանձնանային քարայրներու եւ վանքերու մէջ : Աշխարհը կը ձգէին՝ անոր փրկութենէն յուսահատ , եւ ինքզինքնին կը նուիրէին իրենց անձերը խանձողներու պէս կրակէն խլելու աշխատութեան :

Պընեանի «Քրիստիանոսի Ճամբորդութիւնը» անուն գրքին մէջ Քրիստոնեան կը պատկերացուի իբրեւ մէկը որ՝ մատները ահանջներուն մէջ՝ կը

փախչի իր քաղաքէն եւ ընտանիքէն դէպի Երկնային
Քաղաքը : *

Աշխարհը հիմայ հասկցած է այս ընթացքին
վնասակարութիւնը : Եկեղեցին միախոնարհներ կը
դրկէ ամէն կողմ : Ընկերային բարենորոգիչներ կեր-
թան եւ կ'ապրին ինկած դասակարգերու մէջ : Այս
գործելակերպը աւելի առողջ գաղափարի մը յայ-
տարարն է :

Աշխարհի յառաջդիմութիւնը պիտի նպաստա-
ւորուի մեր գործունէութեանէն թէ մեր դասակարգու-
մէն . ասիկա հարց մըն է որ պէտք չունի վիճարա-
նութեան ենթարկուելու : Մարդկութիւնը անտարա-
կոյս պիտի շարունակէ իր ընթացքը դէպ յառաջ՝
դուն եւ ես ձեռք տանք անոր կամ ոչ : Ճակատագիրը
ունի իր հսկայ ծրագիրը , եւ եթէ մէկը չուզեր կա-
տարել անոր մէջ իրեն սահմանուած գերը , պիտի
գտնուի ուրիշ մը որ կատարէ զայն նոյնքան յաջո-
ղակութեամբ :

* Պէտք է ըսել թէ հեղինակը հոս արդարութիւն
ըրած չէ Պընիանի , վասնզի անոր հիանալի երկը —
Քրիստիանոսի Ճամբորդութիւնը — ծայրէ ի ծայր
այլաբանական գրուած մըն է , որուն վերոյիշեալ
հատուածը նկարագրապէս առնելու սխալը կը գոր-
ծէ Թրէնք Քրէյն : Քրիստոնէին մատները ականջնե-
րուն մէջ դրած փախչիլը չի նշանակեր մարդոց ըն-
կերութենէն հրաժարիլ ճգնաւորաբար ապրելու հա-
մար , այլ հրաժարիլ աշխատասիրութենէ եւ մեղքէ՝
մարդոց մէջ ապրելով հանդերձ : Ծ . Թ .

Հարցումը այն չէ թէ ի՞նչ պիտի պատահի տի-
եզերքին, եթէ ես դասալիք ըլլամ, այլ թէ ինչ պի-
տի պատահի ինծի: Ինչ որ Մուրթէ ըսաւ Եսթերի
երբ նէ կը վարանէր ժողովուրդին համար բարե-
խօսել թաղաւորին մօտ, նոյնը կրնայ ըսուիլ քեզի
եւ ինծի. «Այս ժամանակին մէջ եթէ դուն լռես,
Հրեաներուն ուրիշ տեղէ մը օգնութիւն եւ ազա-
տում կուգայ, բայց դուն ու քու հօրդ տունը կը
կորսուիք:»

Ըսել ուզուածը սա է թէ կեանքի դերագոյն
վայելքն է քաջութեամբ կռուիլ մարտադաշտի այն
անկիւնը ուր դրուած է մարդ: Ոչ ոք արժանաւոր
գոհացում մը գտած է փախուստի մէջ:

Դասալքութիւնը կը յայտարերէ անբարոյ տկա-
րութիւն:

Զգայնութիւնը պէտք չէ փայփայուի, պէտք է
յաղթահարուի:

Քալէ՛, յառաջ գնա՛. մոռցի՛ր վէրքերդ, փոյթ
մի ըներ հոգիիդ խոցերուն համար, արհամարհէ
վտանգը, մէկդի ըրէ նախազգացումներդ, կատարէ
պարտականութիւնդ, եւ պիտի ունենաս այնպիսի
ուրախութիւն մը զոր դասալիք մը չի կրնար ճա-
շակել երբէք:

Կ'ըսեն թէ շանաձուկերը կը վախնան այն մար-
դէն որ շարունակ եւ աշխուժիւ ջուր կը ցայտեցնէ
իր շուրջը: Վախի թռչունները չեն թառիր այն հո-
գիին վրայ որ ոգեւորեալ գործունէութեան մէջ է
շարունակ:

Ախիթարութեան ամենէն ազնիւ, ամենէն մա-
քուր շիթը որ կրնայ զուարթացնել մարդու մը
վերջին ժամը՝ կարենալ ըսելն է, չահած ըլլայ
կամ կորսնցուցած, «Բարի պատերազմը պատերազ-
մեցայ :»

ՔԱՁՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է

Քաջութիւն պէտք է ընելու համար որեւէ բան
որ կ'արժէ ընել :

Ամէն իրական յառաջդիմութիւն հոսանքն իմեր
է :

Բոլոր իրական պսակները — հոգիի պսակները
ևւ մեծագործութեան պատկերները, ոչ թէ օսկիի
պսակները — վարձատրութիւններն են պայքարի :

Քաջութիւն պէտք է —

Համբերելու համար ,

Պաղարիւնութիւնդ պահելու համար ,

Միտքդ զարգացնելու համար ,

Մարզանք ընելու ևւ մարմինդ ճկուն պահելու
համար :

Ուղիղ սննդառութեան համար , աշխինքն որ ու-
տես առողջութեան համար ու չէ թէ հաճոյքի :

Դրամ խնայելու համար :

Գործդ յառաջ մղելու համար :

Ճշմարտութիւնը խօսելու համար :

Մաքուր պահելու համար միտքդ , բերանդ , հո-
դիդ :

«Ոչ» ըսելու համար :

Չուղած բանդ ընելու համար , ինչ որ կը նշա-
նակէ կարգապահութիւն , տիսիքիմ :

Վճարելու համար պարտքերդ :

Հաւատարիմ ըլլալու համար — խտէալներուդ ,
կնոջդ , էրկանդ , բարեկամիդ , հայրենիքիդ :

Ըսելու համար, «Ձեմ գիտեր» :

Սեփական մտածումդ ունենալու, քու հաշույդ
խորհելու համար :

Դիմադրելու համար խուժանին :

Ըլլալու համար սլարկեշտ, սլարդ, չիտակ :

Եւ՝ անձնատուր չըլլալու համար մտատանջու-
թեան :

* * *

Սա բաները, սակայն, դիւրին են. —

Դիւրագրգիռ, դայրացկոտ ըլլալ :

Տեղի տալ կիրքերու դրդումին եւ ըսել, «Ուրիշ
կերպ չեմ կրնար ընել, ձեռքս չէ», եւ ջանք մը չընել
ինքզինքդ զսպելու :

Անձնատուր ըլլալ մտաւոր ծուլութեան, գրա-
կանութեան թափթփուքները միայն կարդալ եւ
չմշակել լրջօրէն ուսանելու ունակութիւնը :

Ծոյլ ու անգործ թափառումով ժամավաճառ
ըլլալ, եւ գործ կամ մարդանք ընել միայն երբ սիր-
տըդ ուզէ :

Ուղածդ ուտել :

Սպասել որ բաղդը բերէ :

Ստել, անհաւատարմութիւն ընել, անմաքուր
ըլլալ :

Համաձայնիլ անոնց հետ որ ճշմարտութեան
կողմը չեն, սլարդապէս դերծ մնալու համար նեղու-
թենէ կամ հալածանքէ :

Պարտականութիւնը չտեսնելու դարձել, փա-
խուստ տալ :

Պարտք ընել եւ ըսել, «Վրաս գրէ» :

Խմբակի մը անդամակցիլ եւ կոնսակցութիւնը
վեր բռնել ճշմարտութենէ :

Ամբոխին հետ երթալ՝ ըսելով, «Ձայն բազմութեան ձայն Աստուծոյ :»

Գէշ ունակութիւն մը կազմել եւ սնուցանել
դայն ցկեանս :

Հետեւիլ կիրքերուդ դրդումին ու չէ թէ բանա-
կանութեանդ :

Լեցնել մարմինդ ախտերով : միտքդ՝ մոլորութիւններով եւ հոգիդ՝ մեղքերով :

Ապականութեան մէջ մխրճուիլ, անձդ ողորդել,
ինքզինքդ արդահատել, ինքզինքդ չքմեղել, Եսդ
մեծցնել եւ նկարագիրդ կործանել :

Եւ՝ անձնասպան ըլլալ :

Դիւրին է դէպի վար երթալ :

Քաջութիւն եւ կամքի ոյժ պէտք է դէպի վեր
եւ դէպ յառաջ երթալու, նոյնիսկ պարկեշտ մնալու
համար :

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ

Վաճառատան մը գրադիրը պատմեց ինծի հետեւեալ պատմութիւնը : Ձեմ գիտեր թէ ուրկէ առնուած է այն, կամ թէ հրատարակուած է երբէք, եւ կամ իրակա՛ն է թէ մտացածին : Եթէ վերջին տեսակէն է, ներողամտութիւնը կը խնդրեմ իր հնարիչին :

Բայց այնքան պատուական դաս մը ունի տալու որ կը հարկադրուիմ գրի առնել դայն : Կը ցուցնէ թէ ո՛ր աստիճան կարեւոր է դաստիարակութիւնը մէկու մը համար որ կ'ուզէ հարստանալ : Ահաւասիկ պատմութիւնը, մտիկ ըրէք :

Մեր գիւղաքաղաքին մէջ մարդ մը կար որ կարդալ գրել չէր գիտեր : Օտարածին էր եւ դպրոցի երես տեսած չէր : Սակայն հաճելի խօսելակերպ մը եւ քանի մը բնական լաւ ձիրքեր ունէր :

Լսեց թէ եկեղեցիին մէջ ժամկոչին տեղը թափուր էր, եւ ինքն ալ անգործ ըլլալով գիմում ըրաւ այդ պաշտօնին համար : Ըստ որում լաւ յանձնարարականներ ունէր եւ ժուժկալ էր ու ժրաջան, նպաստաւոր ընդունելութիւն գտաւ : Հոգաբարձուները պաշտօնը անոր յանձնելու վրայ էին երբ մէկը հարցուց անոր թէ կարդալ գրել գիտէ՛ր :

«Ոչ», պատասխանեց մարդը : Այնատեն հոգաբարձուները ստիպուեցան ետ կենալ անոր գործ տալու դադափարէն : Կարդալ գրել չգիտցող ժամկոչ մը իրենց գործին չէր դար :

Մարդը ծխավաճառ բարեկամ մը ունէր. անոր
գնաց ու պատմեց իր անյաջողութիւնը :

«Տես թէ քեզի համար ինչ պիտի ընեմ, թօնի,»
ըսաւ իր բարեկամը : Ահա քեզի տուփ մը սիկար,
գնա՛, ծախէ՛ զանոնք, տեսնեմ քեզ :»

«Շատ լաւ», բացադանչեց մարդը :

Սիկարները ծախեց, չահովը նորեր գնեց : Տե-
սաւ որ պատուական վաճառորդ մըն էր ինք :

Շատ չանցած իր սեփական սիկարի խանութը
ունեցաւ : Իր գործը յաջողեցաւ ու մեծցաւ : Առեւ-
տուրի մարդ էր ինք, իր երակներուն մէջ վաճառա-
կանի արիւն կը կրէր :

Ժամանակ մը վերջ տէրն եղած էր երկվեցեակ
մը վաճառատուներու որոնց ամենքն ալ լաւ գործ
կ'ընէին :

Յետոյ գետին մը գնեց եւ մթերանոցի շէնք մը :
Քիչ մը վերջ չահով ծախեց զանոնք : Յառաջ տա-
րաւ անշարժ կալուածի վրայ իր գործառնութիւն-
ները, որոնցմէ ալ հաւասարապէս յաջող դուրս ե-
կաւ :

Օր մը դրամատուն վազեց հեւ ի հեւ եւ ըսաւ
արկղակալին. «Ինծի նայէ՛, հարիւր հազար տոլար
կ'ուզեմ եւ շուտով կ'ուզեմ, կրնա՞ս տալ ինծի : Եթէ
ժամը երեքէն առաջ ձեռք անցընմ դրամը, մեծ որս
մը ունիմ ընելիք, խոշոր շահ մը, կը հասկնա՞ս :
Դե՛հ, շուտ ըրէ, փոխ տուր ինծի այդ գումարը :»

Արկղակալը անոր նայեցաւ հետաքրքրութեամբ
եւ ժպտեցաւ : «Ինչո՞ւ համար կ'ուզես դրամ փոխ
առնել, թօնի : Գիտե՞ս թէ որչափ դրամ ունիս հոս :»

«Ոչ» :

«Առնելիքդ երկու հարիւր յիսուն հազար տուարէն աւելի է :»

«Ի՞նչ կ'ըսես :»

«Զէ՛ր գիտեր» :

«Ոչ. ես թուանշաններէ բան չեմ հասկնար, կարդալ գրել ալ չեմ գիտեր :»

«Տէ՛ր ողորմեա,» գոչեց արկղակալը, «հասկալի՞նչ պիտի ըլլայիր եթէ դաստիարակութիւն մ'ալ առած ըլլայիր» :

«Ի՛նչ գիտնամ,» պատասխանեց Թօնի վայրկեան մը մտածելէ վերջ, «ԳՈՒՅԷ ԺԱՄԿՈՉ ԵՂԱԾ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅԻ :»

ԻՆՉՊԷՍ ԱՊՐԻԼ ՀԱՐԻԻՐ ՏԱՐԻ

Անշուշտ դեղագիր մը կամ կանոն մը չկայ հարիւրամեայ կեանք ապահովող: Ինչ որ ըսել կ'ուզենք, չափաւոր եւ զգուշաւոր բացատրութեամբ, սա է. — Ինչպէս պահել մարմնի մեքենան այնպիսի բնականոն վիճակի մէջ որ, արկածները հաշուէ դուրս ձգելով, մեզի համար սահմանուած կեանքի շրջանը բոլորենք առողջ ու կորովի:

Այս արդիւնքը ձեռք բերելու համար նոր բան մը չկայ թելադրելիք ոչ դեղերու եւ ոչ ալ առողջապահական կանոններու ցանկին մէջ: Բաւական է միայն յիշեցնել հաստատուած կանոնները՝ արդիւնք տիեզերական փորձառութեան՝ յանձնարարելով միանգամայն հասկցողութիւն կամ խելք դնել ապրելակերպի մէջ: Հետեւաբար ուշադրութիւն կը հրաւիրենք հետեւեալ կանոններուն. —

Մնդառութեանդ մէջ խելք դիր: Սորվէ կերակուրներու սննդական արժէքը: Կե՛ր ինչ որ պէտք է քեզի: Կերակուրդ ըլլայ պարզ: Զգուշացիր յագեցութենէ, կուռուկուշտ ուտելէ: Ուտելը դադրեցուր կատարեալ յագուրդ զգալէ առաջ: Լաւ ծամէ:

Զուտ ջուր միայն խմէ: Մասնաւոր աղեր կամ հանքային նիւթեր պարունակող ջուրը կրնայ օգտակար ըլլալ, բժիշկիդ հարցուր: Առատ ջուր խմէ: Բնութեան մէջ մարդուս մեծագոյն բարեկամն է ջուրը:

Մաքուր եղիր : Բաղնիք առ կանոնաւորապէս :

Քրտնէ յաճախ : Եթէ չես կրնար թրքական բաղնիք առնել, տանդ մէջ ունեցիր բաղնեսենեակ մը եւ լաւ մը քրտնէ առնուազն շարաթը մէկ անգամ : Առատ քրտինքը փրկութիւնն է երկամունքներուն :

Ողելից ըմպելի, որեւէ ձեւի տակ, մի՛ գործածեր կանոնաւորապէս : Կանոնաւորապէս գործածողը յիմար մըն է : Այնպիսին հաճելի ողեւորում մը կը վայելէ ի դին հարիւրակ մը ֆիզիքական անկարգութիւններու :

Կրցածիդ չափ շատ ժամանակ անցուր դուրսը : Թարմ օդ, արեւ եւ ջուր երեք համայնարոյժ դեղերն են Բնութեան : Ամառ ձմեռ ննջասենեակիդ պատուհանները բաց պահէ երբ կը քնանաս :

Կանոնաւոր մարզանք ըրէ : Արդի կեանքը այնքան միօրինակ ու մեքենական է որ մարմինին դընդերներն ու գործարանները չեն զարգանար ներդաշնակօրէն : Մարզանքի դիրքերն եւ ուսուցիչները շատ են, բայց սկզբունքները քիչ են թուով եւ սովորաբար նոյնն են ամէն դրութեան մէջ : Կանոնաւոր — չէ թէ պատահական ու բուն — մարզանքն է օդ-տակարը :

Զգուշացիր պնդութենէ որ ամենէն առատարուղիս աղբիւրներէն մէկն է ֆիզիքական խանգարումներու : Բժիշկիդ հետ խորհրդակցութեամբ լուրջ ուշադրութեան առարկայ ըրէ զայն :

Զգուշացիր ամէն տեսակ չափազանցութենէ : Զաւաւոր եւ ժուժկալ եղիր ամէն բանի մէջ :

Միտքը մեծ ազդեցութիւն ունի մարմնին վրայ : Մարմնին արդիւնազօր (efficient) վիճակի մէջ պահելը մեծաւ մասամբ մտաւոր ունակութիւններու հարց է : Այս ճշմարտութիւնը շատ կը շեշտուի հիմայ եւ իրաւամբ :

Մտատանջութեան անձնատուր մի ըլլար : Մեծաւ մասամբ ունակութեան խնդիր է այն : Միտքը մի' վարժեցներ անոր , մի' ձգելու անոր ակօսին մէջ : Մտատանջութիւնը , հոգը , կեանքի խարտոցն է , կեանքը կարճեցնող գլխաւոր ազդակն է :

Ատելութիւն մի սնուցաներ : Որեւէ մարդկային էակի դէմ ոխ մի' պահեր : Ի՞նչ օգուտ ունի : Մոռցի՛ր :

Անցեալին համար ցաւի եւ ապագային համար չարագուշակ նախազգացումներու տեղի մի' տարերբէք :

Միտքդ գուարթ պահէ : Կրցածիդ չափ շատ խաղցիր ու խնդա՛

Գործ մը ունեցիր ընելու : Զգա՛ թէ դուն ալ քու բաժինդ կը կատարես աշխարհի մէջ եւ հացդ կը չահիս : Շինարար եւ օգտակար գործով մը շահագրգռուէ :

Գործիդ մէջ սիրտ ու հոգի դիր : Նայէ որ ամէն օրուան գործէդ դուն գոհ մնաս :

Ամուսնացիր : Զաւակներ ունեցիր : Աշխարհի վրայ ամենէն առողջ դասակարգը մեծ հայրերն ու մեծ մայրերն են :

Հաւատա՛ Բարութեան ամենակարողութեանը ,

եւ խորշէ որեւէ յաջողութենէ որմէ անբաժան է վրդովուած խղճմտանքը :

Ասոնք քարոզ հոտող տափակութիւններու պէս հնչեն գուցէ ականջիդ : Այնպէս ալ են : Բայց անոնց յաճախակի յեղյեղումը անհրաժեշտութիւն մըն է , քանի որ կ'անտեսենք զանոնք միշտ եւ աննկատ կը թողունք : Բաց աստի պէտք է գիտնալ թէ անոնք են մեզի ծանօթ լաւագոյն կանոններն հարիւր տարի ապրելու արուեստին :

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԹՇՆԱՄԻՆ

Մարդկային հոգիին ամենամեծ թշնամին է վախը :

Մարդկային եսին մէն մի բոլորոքումին յատակը վախի շարաւալից կէտ մը կայ : Եթէ միայն կարելի ըլլայ ասեղի խայթուած մը տալ անոր , մարդը դարմանումի ճամբուն մէջ կը մտնէ :

Ամէն մեղք , ամէն վիշտ , ամէն ոճիր եւ ամէն ստուեր որ կը ծանրանայ մարդկային հոգիին վրայ , կրնայ թարգմանուիլ վախի լեզուով :

Ո՛րչափ աննկարագրելի չարիքներ գործած է կրօնական վախը : Անիկայ ծնունդ տուած է այն երկար խաւարամած դարերուն որոնց մէջ աշխարհը կը չարչարուէր աւելորդապաշտութեան եւ մոլեռանդութեան մղձաւանջէն : Վախը հայրն է անգլթութեան : Վախը կ'անասնացնէ : Սատանան երբ կրնայ վախցնել մեզ՝ չիտակ իր ձեռքին մէջ առած կ'ըլլայ մեզ : Վախի յանկարծական նոպայի մը աղդեցութեան տակն է որ օձը կը նետուի , շունը կը խածնէ , ձին կը փախչի , կատուն կը ճանկուտէ , մեղուն կը խայթէ , կարիճը կը յարձակի , ցուլը կը խեթկէ , կինը կը ստէ , այրը կ'սպաննէ :

Վախը միւս անունն է Սատանային :

Երբ խուժանը վախի յանկարծական նոպայի մը կը բռնուի , մարդիկ կը դիւահարին : Վախն է որ նաւապետը կը գաղանացնէ , գերեվարը կ'անասնացնէ , բանտապահը կ'անբանացնէ :

Վախը մղած է մայրերը իրենց հոգեհատորներն յանձնելու կռապաշտական խարոյկներու, քուրմերը՝ մարդազոհի :

Եւրոպական կատաղի պատերազմին մէջ կիրարկուած ահաբեկչական մեթոտը վախի ծնունդ էր : Քաջասրտութիւնը չէր որ թորփիլահար ըրաւ Լուզիթանիան, անմեղ ոչ-պատերազմիկներ կոտորեց Ջէփրլինի ումբերով, հեղձուցիչ կապ գործածեց, կիներ բռնաբարեց, անմեղ մանուկներ հաշմեց, նուաճուած հողամասերու սովալլուկ բնակչութեան զլացաւ տալ ուտեստ եւ ժանտատենդի մանրէներով վարակեց գերիներու վրանաքաղաքները (քէմփ), ընդհակառակն խելացնոր վախն էր այդ ամէն ոճիրները գործողը : Շրջէ վախը եւ պիտի տեսնես թէ անոր միւս երեսն է անգթութիւն :

Վախէն է — իր ընկերներէն ծաղրուելու վախէն — որ երիտասարդը ինքզինքը կը թունաւորէ ալքով, իր դրամը կը կորսնցնէ բաղդախաղով, եւ իր մարմինը կը վարակէ անպատուութեան տունին մէջ :

Մտատանջութիւնը վախի մէկ տարբեր ձեւն է, ասպագայի վախն է, ճակատագրի վախը, Աստուծոյ դժկամակութեան վախը, բաղդի չարաշուք արկածներուն վախը :

Աղքատութեան վախն է որ անբարոյացուցած է շատ մը կիներ եւ գոհիկ ու նենգամիտ արարածներու վերածած է բազմաթիւ պատուաւոր այրեր :

Անճարակութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ուրիշ-

ներէ քննադատուելու վախը որ մեր շարժումներին
կուտայ երկչոտ անշնորհութիւն: Ի՞նչ տգեղ դրսե-
րեւոյթ մը կուտայ մեզի վախը:

Վախը հաւանօրէն պատճառն է թոթովախօսու-
թեան եւ ամէն տեսակ անհաճոյ շարժումների եւ
նիստուկացի:

Երկչոտութիւն, ամչկոտութիւն եւ դիւրազգա-
ծութիւն որ այնքան չարիքներու պատճառ կ'ըլլան
մեզի եւ մեր իրաւունքն եղող շատ մը վայելքներէ
եւ դիւրութիւններէ կը զրկեն մեզ, ուրիշ բան չեն
բայց եթէ վախի տարբեր ձեւեր:

Նախանձոտութիւնը որ սիրտեր կը խորտակէ
եւ սէրեր կը քայքայէ, վախն է սիրոյ, կատաղի ո-
տիսը արիասիրտ վստահութեան:

Եւ վերջապէս միապետութիւն, բռնապետու-
թիւն, բացարձակապետութիւն ուրիշ բան չեն բայց
եթէ ժողովուրդին վախը: Մեծ քաջասրտութիւն
պէտք է ռամկապետական վարչաձեւ մը որդեգրելու
եւ պահպանելու համար:

Երջանկութիւն եւ յաջողութիւն հետապնդելու
համար կեանքի մէջ նետուող երիտասարդութեան
վահանին վրայ արձանագրելի լաւագոյն պատգամն
է այն զոր Եհովան տուաւ Յեսուի երբ այս վեր-
ջինը կը պատրաստուէր Իսրայէլի ժողովուրդն ա-
ռաջնորդելու դէպի աւետեաց երկիրը — «Զօրացիր
ու քաջասիրտ եղիր, մի՛ վախնար ու մի՛ դարհուր-
իր, քանզի քու ամէն երթալու տեղերդ քու Տէր
Աստուածդ քեզի հետ է:»

ԳԼՈՒԽԴ ՎԵՐ ԲՈՆԷ

Ո՛ր կողմ որ երթաս, վեր կամ վար, մարդիկ կ'ուզեն օգնել քեզի: Այս չար աշխարհիս կանոնն է ասիկայ:

Եթէ դէպի վեր կ'երթաս, ամենքս կը փութանք հրել քեզ դէպի վեր: Իսկ եթէ դէպի վար կ'երթաս, ամենքս կ'ուզենք քշել քեզ դէպի վար: Եւ ասիկայ է ինչ որ համակրութիւն կը կոչենք:

Յաճախ դանդաւորներ կը լսուին թէ հարուստները աւելի կը հարստանան եւ աղքատները աւելի կ'աղքատանան: Ասիկայ միշտ այդպէս եղած է, այն պարզ պատճառով որ մարդկային բնութիւնն այդպէս շինուած է: Մարդկային ընկերութիւնն այնպէս կազմակերպուած է որ հարուստներն աւելի հարուստ, զօրաւորներն աւելի զօրաւոր եւ տկարներն աւելի տկար ընելու կը սատարէ:

Կանոնն այն է որ «Ամէն ունեցողին պիտի տրուի եւ չունեցողին ունեցածն ալ անկէ պիտի առնուի:»

Ասոր համար տրտնջելն օգուտ մը չունի: Բնութեան անողոք օրէնքներէն մէկն է ասիկայ պարզապէս: Բնութեան օրէնքներուն հետ վարուելու միայն մէկ ուղիղ կերպ կայ — համակերպիլ առանց տրտնջելու:

Ասիկայ կարելի է կոչել «անգործութեան (ինքրիա) օրէնքը» յաջողութեան:

Ու այս մասին դու ինքդ ալ յանցաւոր ես: Ո՞ր մարդն է որ տեսնել կ'ուզես միշտ չէ՞ որ ամէն մար-

դու տեսնել ուզած անձը: Ի՞նչ գիրք է որ կարդալ կուզես մանաւանդ. չէ՞ որ ամէն մարդու կարդացածը: Ո՞ր վաճառատունն է ուր կը յաճախես գրնումներ ընելու. չէ՞ որ այն որ ամենէն ճոխն է ու ամենէն շատ յաճախորդներ ունի:

«Բազմութեան հետեւեցէք», կ'ըսէ վարպետորդի ծանուցանողը (advertiser) որ լաւ ուսումնասիրած է մարդկային բնութիւնը:

Եթէ հարիւր տուար ունենաս խնայուած, որո՞ւ կ'ուզես յանձնել զայն, աղքատի՞ն որ պէտք ունի անոր: Երբէք. ընդհակառակն կը յանձնես զայն հարուստ սեղանաւորին որ պէտք չունի անոր:

Եթէ քեզմէ քառորդ մը փոխ ուզեմ, առանց առարկութեան կուտաս, քանի որ գիտես թէ ատիկայ ինծի համար չնչին գումար մըն է: Բայց եթէ կասկածիս թէ ես կարօտն եմ անոր եւ հացի պիտի տամ, այն ատեն բանը կը փոխուի: Չես կրնար քաջալերել այդ տեսակ մուրացկանութիւն, պէտք է ես Բարեգործական մարմիններուն դիմեմ:

Արդ այս օրէնքէն օգտուելու կերպն է յաջողութիւն ցուցադրել եթէ նոյն իսկ չունիս զայն, գլուխդ վե՛ր բռնել միշտ:

Լաւ հազուէ: Յաջողածներու ընկերութենէն մի՛ խուսափիր: Հաճելի երեւցիր: Խեղճ, ընկճուած մի՛ երեւնար: Կարօտութիւնդ դէմքիդ վրայ թող չգծագրուի:

Կեղծաւորութիւն չէ ասիկայ, յաւակնութիւն ալ չէ: Շիտակ քաջասրտութիւն է: Յայտարարել է աշխարհին թէ քանի հոգիդ վրադ է որոշած ես պայքարիլ:

Շարունակ զուարթերես եղիր եւ անհամակիր
աշխարհը չգիտնալով ինչ ընելիքը՝ պիտի պսակէ
քեզ :

Ալֆրէտ տը Վինիի կ'ըսէ «Ամէն անոնք որ դըժ-
խեմ բաղդին դէմ կը կռուին, մարդոց հիացումին
եւ լուռ սիրոյն կ'արժանանան :»

Ճակատագիրը ըսուածը յոխորտանք մըն է, պլըֆ
մըն է : Քաջութեամբ դիմագրաւէ զայն, ասպարէզ
կարդա՛ անոր, եւ անիկայ պիտի քծնի քեզի :

Ճակատագիրը անողոք է անոնց համար միայն
որ դասալիք կ'ըլլան :

Ի՞նչ Պէ՛տ ՊԱՀԵԼ ԲԱՐԵԿԱՄ ՈՒԹԻՒՆԸ

Աւելի դիւրին է բարեկամներ ստանալը քան դանոնք պահելը :

Սիրուն շարժումներ մը , ուշիմ միտք մը , զուարթ տրամադրութիւն մը , վեհանձնական շարժառիթ մը , բարեպատեհ առիթ մը կրնան քու մէջդ շահագրգռութիւն արթնցնել անձի մը հանդէպ առաջին հանդիպումիդ , եւ բաժնուելէդ ետքը ըսել տալ քեզի «Լաւ տղայ է» , կամ «Լաւ աղջիկ է» :

Ճշմարիտ բարեկամութիւնը աստիճանաբար կը կազմուի եւ կ'աճի :

Ամենէն առաջ կրնաս անտարբեր ըլլալ անոր հանդէպ , նոյնիսկ կրնաս չախորժիլ անկէ : Անիկայ կրնայ խոժոռ ըլլալ կամ վերապահ , կամ կրնայ ունենալ տարօրինակ կողմեր որոնք հաճելի չեն թուիր քեզի : Կրնայ այնչափ հանդարտաբարոյ ու լռակաց ըլլալ որ ասուշ երեւի : Կրնայ ունենալ արմատական համոզումներ եւ զանոնք յայտարարել չափազանց ինքնավստահութեամբ : Կամ կրնայ երեւնալ չնական , կամ չափազանց ձեւասէր կամ շատախօս , կամ գոռոզ , կամ եսասէր :

Բայց ժամանակն է որ պիտի վճռէ : Անոր հետ չիման կուգաս յաճախ : Անոր հետ կը յարաբերիս գործի կամ խաղի մէջ , սեղանի վերեւ , ահումբի կամ խմբակցութեան մէջ : Եւ հետզհետէ կ'զգաս թէ երկուքդ լաւ կը յարմարիք իրարու :

Կրնաք ելլել իյնալ իրարու հետ առանց գիտուելու կամ անհաճոյ բախումներ ունենալու Անիկայ

քեզ չի բարեկացներ: Անոր ներկայութեան շատ վե-
սպահութեամբ վարուելու չես ստիպուիր:

Պէտք չէ որ հարկաւորապէս հիացող մը ըլլաս
անոր: Մեր ամենէն հարազատ բարեկամներէն ո-
մանց չենք հաւնիր ի սրտէ: Անոնց թերութիւնները
ծանօթ են մեզի, բայց չեն նեղեր մեզ:

Բարեկամ մը ստանալէ վերջ կարեւոր է չկոր-
սընցնել զայն: Բարեկամէ մը օձիքը ազատելուն մէկ
կերպն է շատ բան ակնկալել անկէ:

Կ'զգաս թէ բարեկամդ ամէն բան ընելու պատ-
րաստ է քեզի համար: Զգո՛յ՛, սակայն, չնորհներ
մի՛ խնդրեր անկէ: Բաւականացիր միայն այն հաճե-
լի համոզումով թէ անիկայ ամէն բան ընելու պատ-
րաստ է քեզի համար:

Մի՛ փորձեր զանիկայ: Մի՛ ըսեր, իրմէ պիտի
խնդրեմ այս կամ այն բանը ընել եւ պիտի փորձեմ
իր բարեկամութիւնը: Ան որ բարեկամ մը կը փորձէ
անարժան է բարեկամութեան:

Մի խնդրեր անկէ որ «իրեն նեղ քեզի տեղ» ընէ:
Անոր բարեհամբոյր բնաւորութիւնը ծայրայեղ
փորձի մի՛ ենթարկեր:

«Ոչ ոք ինծի համար մեծ բաներ ըրած է,» կ'ըսէ
է. Հօ: «Բարեկամներէս շատ բան ակնկալած եմ
զուցէ առաջները, բայց հիմա չեմ ակնկալեր: Չէ
թէ մինակ սորված եմ որ անոնցմէ շատ բան ակըն-
կալելով յուսախար պիտի ըլլամ, այլ որ ակնկալե-
լու իրաւունք ալ չունիմ: Բարեկամները գեղեցիկ
հանրային պարտէզի մը նման են ուր կ'ուզես երթալ
յաճախ, ծաղիկները կրնաս վայելել բայց պէտք չէ
փրցնես զանոնք:

Բարեկամներդ պահելու հաւանականութիւնը
կ'աւելնայ կամ զանոնք կորսնցնելու վտանգը կը
պակսի եթէ անոնց բան մը ծախելու ջանաս բնաւ,
դրամական որեւէ գործառնութիւն չունենաս անոնց
հետ, բնաւ խորհուրդ չտաս անոնց որեւէ ձեռնարկի
մէջ ուր դրամ կորսնցնելու կարելիութիւնը կայ, եւ՝
կարճ խօսքով՝ անոնց հետ ունեցած գործառնու-
թիւններուդ մէջէն տուարը վտարես իսպառ:

Բարեկամներ կորսնցնելու ուրիշ ապահով կերպ
մըն է ջանալ բարուոքել զանոնք: Բարուոքումի բո-
լոր ջանքերդ թշնամիներուդ վրայ փորձէ: Բարե-
կամներդ անոնցմէ ընտրէ որոնք իրենց եղած վիճա-
կին մէջ կը յարմարին քեզի:

ՎԱՐՈՒԵԼԱԿԵՐՊ

Վարուելակերպդ սերտիւ աղերսուած է յաջողութեանդ հետ :

Վարուելակերպդ տալուած էջ մըն է որուն մէջ մարդիկ կը կարդան քու ներքինդ :

Ուստի ի՞նչ օգուտ ունի մտածումիդ, ձգտումիդ եւ նպատակիդ մէջ բարձր ու ազնիւ ըլլալդ եթէ այդ բոլոր պատմութիւնը կը խեղաթիւրուի կամ կը հերքուի քու ինքնարտայայտութեան եղանակովդ :

Մարդիկ իրենց վարուելակերպը բարուոքելու խնդրին մէջ սովորաբար շատ դիւրագլուխ, ապուշ եւ անխելք են : Կ'առնուին, գէշ կ'զգան երբ իրենց ըսուի որ իրենց խօսուածքը, նիստուկացը, քալուածքը փոխեն, աւելի վայելուչ ընեն զանոնք :

Հակամէտ են ըսելու. «Ինչ որ եմ ան եմ. եթէ մարդիկ ինծմէ չեն ախորժիր, իրենք գիտեն, ձեռքէս բան մը չի գար. Աստուած զիս ասանկ ստեղծեր է :»

Բայց կը սխալիս : Պարագաներդ, միջավայրդ եւ քու սեփական տգիտութիւնդ խաթարած են քեզ :

Եթէ բարեկամ մը ունիս — թշնամի մը աւելի լաւ է այս պարագային — որ քաջութիւնը կ'ունենայ ճշմարտութիւնը քեզի ըսելու, գնա՛ անոր, մտիկ ըրէ եւ խորհէ ըսածին վրայ :

Երբ մէկը կը քննադատէ քեզ կամ երբ քու մասիդ անախորժ բանի մը խօսուիլը կը լսես, մի՛ մերժեր զայն բարկութեամբ, մտածէ վրան լաւ մը, գտիր ինչ ճշմարտութիւն որ կայ մէջը եւ բարուոքէ ինքզինքդ. մի՛ պաշտպաներ ինքզինքդ, բարեկարգէ՛ :

Քալուածքդ դանդա՞ղ է : Նստուածքդ շնորհալի
չէ՞ : Խոթոռելու կամ յօնքերդ պոստելու ունակու-
թի՞ւն ունիս : Զայնդ խիստ եւ անախո՞րժ է , բարձր
կամ սո՞ւր է : Բառերդ կը ծամծամե՞ս :

Կրնաս փոխել այս ամէնը եւ ազատիլ ուրիշներէ
աւելի քու անձիդ վնասող անախորժ թերութենէն ե-
թէ (1) ընդունիս ու տեսնես թերութիւնդ , եւ (2) ե-
թէ անվհատ յարատեւութեամբ աշխատիս յաղթելու
անոր :

Ինքնահաւան յիմար մը մի՛ ըլլար : Քու թերու-
թիւններդ անձնաւորութեանդ մէկ մասը մի՛ նկատեր
ու պաշտպա՞ւն եր դանոնք իբր թէ անձդ կը պաշտ-
պանես :

Գտի՛ր մէկը որուն կը հաւնիս , մէկը որ հաւասա-
րակշռութիւն , արժանապատուութիւն եւ շնորհալի-
ութիւն ունի եւ ճիշտ այն անձնաւորութիւնն է որուն
պիտի ուղէ՛իր նմանիլ : Ուսումնասիրէ՛ զայն , նմանէ՛
անոր , ընդօրինակէ՛ անոր շարժուձեւերը :

Պզտիկ բաներն են որ մեծ կշիռ ունին : Մեծ տար-
բերութիւն կ'ընէ խօսուածքդ , բառերուդ կոշտ , ան-
ճիշտ կամ գաւառիկ ըլլալը :

Քաջութիւնը ունեցիր ձգելու ծուռ քալուածքը ,
սորվէ ուղիղ նստիլ , ուտել բարեկիրթ մարդու մը
սէս , ձգէ՛ բերանդ ծամածուելը , բարձրաձայն քրքը-
ջալը , հիւրընկալիդ ամաններուն գինն հարցնելը ,
քիթդ մաքրելու ատեն փողի սէս ձայն հանելը , ան-
սովոր բառեր դործածելն եւ ասոնց նման ուրիշ մանր
մունք բաներ :

Տգիտութենէ աւելի անհողութիւնն է այս կարգի
տգեղութիւններուն պատճառը :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԺԸ

Ամէն կառավարութիւն պէտք ունի բարեփոխութեան : Բարեփոխութեան պէտք չունեցող կառավարութիւն երբէք եղած չէ եւ ոչ ալ պիտի ըլլայ :

Կան բարեկարգիչներ որ կը կարծեն թէ ազգային բոլոր չարիքները պիտի դարձանուին եթէ կատարեալ կառավարութիւն մը ունենանք :

Ասիկայ պարզապէս մէկ ձեւն է այն խանդավառ բայց խաբուսիկ երազներուն որոնց հակամէտ է մարդկութիւնն ընդհանրապէս, այն է թէ մենք կատարեալ պիտի ըլլայինք եթէ միայն մեր միջավայրն ու պարագաները կատարեալ ըլլային :

Վասնզի կառավարութիւնը պարագայ մըն է, մէկ մասը մեր միջավայրին, մէկը արտաքին պայմաններէն որոնց ենթակայ ենք, թէպէտ չատ կարելոր ըստ ինքեան :

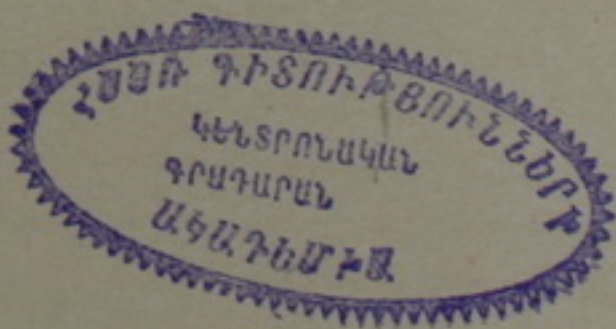
Բայց կրնայինք նոյնչափ իրաւամբ ըսել. եթէ ունենայինք, տիպար տուն, տիպար քաղաք, տիպար դպրոցներ կամ տիպար եկեղեցիներ. վասնզի այս բոլորը կը նշանակեն տիպար ժողովուրդ, ինչ որ հաւանօրէն երբէք կարելի պիտի չըլլայ գտնել երկրի վրայ :

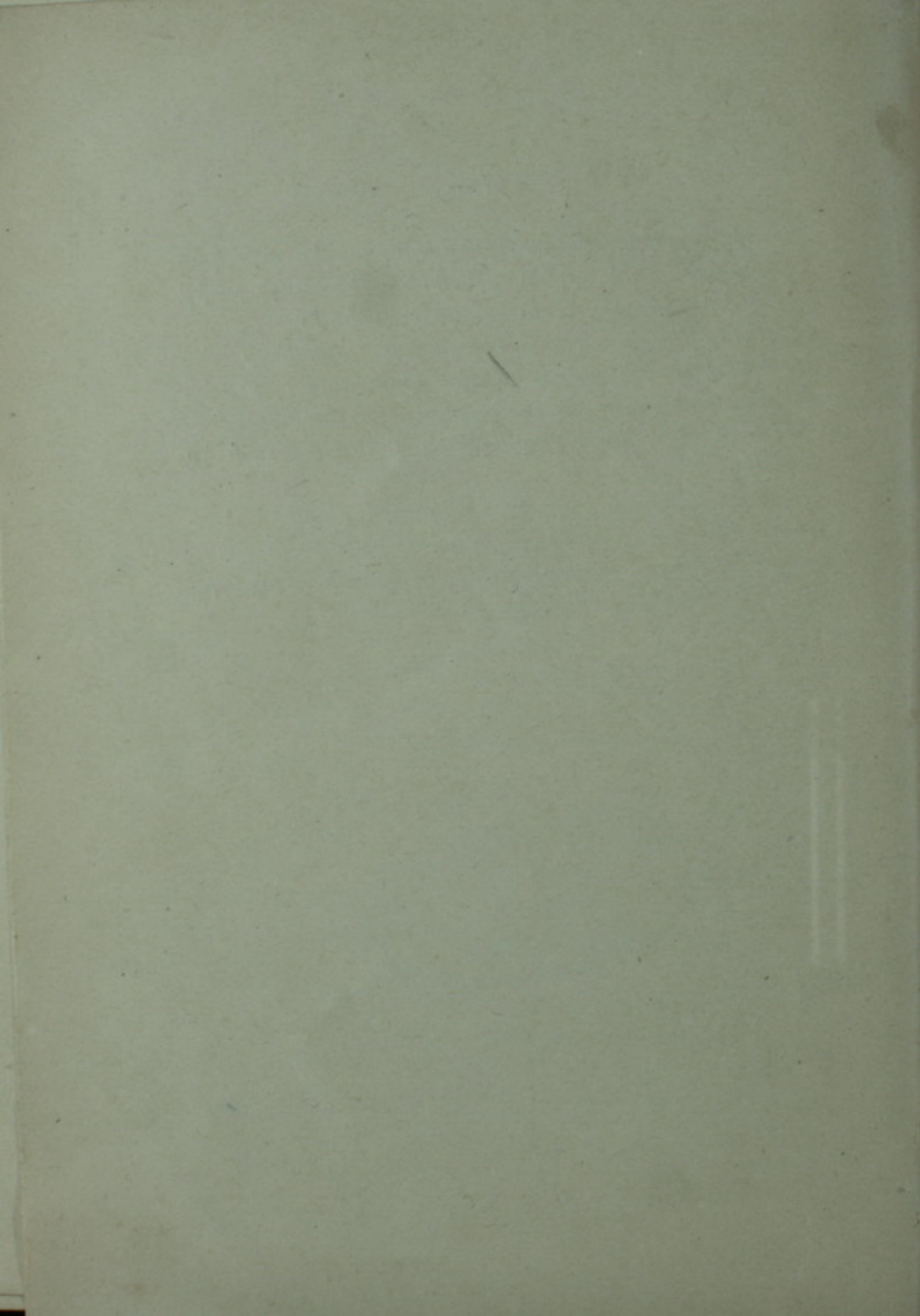
Կատարեալ մարդը, անթերի կինը կրնանք երեւակայել միայն, բայց երբէք չպիտի կրնանք տեսնել դանոնք, մարմնաւոր աչքերով : Մեր բոլոր ընել կրցածն է շարունակ կատարելի մօտենալ որչափ որ հնար է :

Տիպար կառավարութիւնը սլարգապէս այն կառավարութիւնն է որ կարգ-կանոնի մեծագոյն չափը կ'ասպահովէ ճնշումի նուազագոյն չափով :

Ասոր կը մօտենանք միայն ինչ չափով որ անհատները բնութեամբ աւելի կարգասլահ ըլլան : Քանի քաղաքացին կը զարգանայ ինքնակառավարութեան մէջ, կառավարութեան գործը այնչափ կը սլակսի :

Տգիտութիւնն է որ կը հարկադրէ բացարձակասլետութիւնն ու առանձնաշնորհումը . միայն հասկցողութիւնն ու այլասիրութիւնը կրնան իրագործել զուտ ուսմկավարութիւնը :

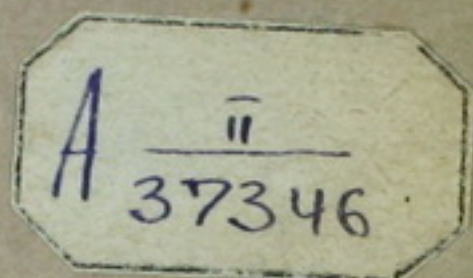

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220037346

ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ
ՍԵՊՀԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐԸ

ԵՐԲ ՄԱՐԴ ԻՆՔՉԻՆՔԸ ՃԱՆՉՆԱՅ,
Թարգ. Տ. Ա. Տիֆինեան
ԱՍՊԵՏ ԼԻՊԱՐԻՏ, Պատկերազարդ Վէպ,
Վ. Մ. Քիւրֆնէան
ԳՈՒՍԱՆ ԵՐԳԵՐ,
Կ. Սիտալ
ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ ՄԵԾՅՆԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ
Տֆ. Մ. Ս. Գաբրիէլեան
ՏԱՂՔ ԵՒ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆՔ
Մ. Պէշիկթաշլեան
ԸՆՏԻՐ ՆՈՐԱՎԷՊԵՐ, Անգլիերէնէ Թարգմանուած
Armenian Song Book, by Paelian & Aiqouni

Գրատանս հիմնական նպատակներէն մէկն է
քաջալերել հայ առողջ գրականութիւնը մերայնոց
մէջ, ըստ կարելոյն աժանագին մատակարարելով ըն-
տիր գրքեր:

Անգլիերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքի,
բառարանի եւ ուրիշ կրթական բնոյթ ունեցող խըն-
դիրներու համար՝ զիմեցէք

ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

Armenian Educational Foundation

103 LEXINGTON AVE., NEW YORK, N. Y.